

# POPOTNIK

---

**ČASOPIS**

---

**ZA SODOBNO**

---

**PEDAGOGIKO**

**4**

**LVI**

---

**1934-35**



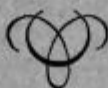
# VSEBINA:

I. 1. Šilih Gustav: Problem roditeljske vzgoje. — 2. Prof. dr. Maks Robič: Nova izdaja Breznikove slovnice. (Nadalj. sledi.) — 3. Stupar Milica: Problem spolne vzgoje v šoli. (Konec sledi.) — 4. Fink Fr.: Naše čitanke. — 5. Jurančič Josip: Vzgojne prilike.

II. 1. V. mednarodni kongres za družinsko vzgojo. — 2. Kaj je v naših knjižnicah? — 3. Šolske knjige na mejo! — 4. Kriza v ameriškem šolstvu. — 5. Bratje in sestre težko vzgojljivega otroka. — 6. Težave z nervoznimi otroki. — 7. Minimalno število otrok v razredu. — 8. Skrb za šolska poslopja. — 9. Uporaba šolskih dvoran na Francoskem. — 10. Nevarnost filma za otroke. — 11. Dekliške strokovne šole v Belgiji. — 12. Obramba izpitov. — 13. Tipizacija šolskih zgradb. — 14. O delu in počitku v šolah. — 15. Proti redu in nramnosti v maturitetnih izpričevalih. — 16. Tečaji za vzgojo učiteljev - obrtnikov na obrtnih in nadaljevalnih šolah. — 17. Šola in skolioza. — 18. O šolstvu in učiteljstvu v Islandiji. — 19. Šolske hranilnice na Saškem. — 20. Šolski naučni slovar. — 21. Novo učilo. — 22. Pomožne šole v CSR.

III. Dr. Karel Velemínský †.

IV. 1. Radmilo Vučić: Osnovi pedagogike. — 2. Angela Vode: Žena v sedanji družbi. — 3. Petelin-Krošl: Pregled občne zgodovine. I. del: Stari vek; II. del: Srednji vek. — 4. Josip Korban: Mrtvi menih.



## Listnica uredništva.

1.

Številnim interesentom v odgovor. V zadevi redukcije »Popotnika« glede njeovega dosedanjega obsega Vam ne morem nič pozitivnega sporočiti, ker nimam na materialno stran rešitve tega vprašanja nobene ingerence. Rad pa Vam povem tozadevno svoje osebno mnenje glede idejne plati, ki je sledeče: Ne rušiti, temveč graditi je treba! Slovensko učiteljstvo ima sedaj najlepšo priliko, da se izjavi, ali hoče naprej in navzgor ali nazaj in navzdol.

2.

Uredništvo želi vsem sodelavcem(-kam) in učiteljem(-icam) vesel božič in srečno Novo leto!

---

»POPOTNIK« izhaja v zvezkih 15. dne vsakega meseca in stane na leto 50 Din, polletno 25 Din, četrletno 1250 Din; posamezni zvezki stanejo 5 Din.

NAROCNINO IN REKLAMACIJE sprejema uprava listov Jugoslovenskega učiteljskega udruženja — sekcija za Dravsko banovino v Ljubljani, Frančiškanska ulica 6.

ROKOPISI naj se pošiljajo na naslov: Senkovič Matija, obl. šolski nadzornik v pokoju, Maribor, Koroščeva ulica 7/III.

---

Glavni in odgovorni urednik Ivan Dimnik. Izdajatelj Jugoslovensko učiteljsko udruženje — sekcija za Dravsko banovino v Ljubljani. Odgovarja Ivan Dimnik. — Tiska Učiteljska tiskarna (predstavnik Francé Štrukelj). Vsi v Ljubljani.

# POPOTNIK

ČASOPIS ZA SODOBNO PEDAGOGIKO

LETNIK LVI. • DECEMBER 1934. • ŠTEV. 4.

\*Šilih Gustav:

## Problem roditeljske vzgoje.

### I.

V poslednjem času je podoba, da se zanimanje širokih ljudskih plasti za vzgojna vprašanja vedno bolj jači. O tem ne pričajo samo uspehi pri poglobljanju stikov med šolo in domom, marveč tudi — morda še bolj prepričevalno — dejstvo, da privabljajo vzgojna predavanja velike množice poučitve željnih in potrebnih roditeljev. Značilen dokaz za to trditev so v naši ožji domovini roditeljem namenjeni »Pedagoški tedni« Pedagoške centrale v Mariboru, doslej štirje, ki izkazujejo od leta do leta številnejši poset.

Roditelji potemtakem čutijo neke pomanjkljivosti, ki jih žele odpraviti. Saj je situacija, v kateri se nahajajo, zares čudna, da ne rečemo, neprijetna. Za vsak, še tako preprost poklic se zahteva bolj ali manj dolga, vestna in temeljita priprava, edino za roditeljsko zvanje, za katero so konec koncev poklicani vsi normalni dorasli ljudje (kako malo je izvoljenih!), je priprava postranska stvar, tudi brez nje sme vsakdo postati oče ali mati, sme vzgajati, kakor pač zna ali razume. Kakšna je v premnogih primerih ta vzgoja, vemo prav dobro iz lastnega izkustva, a najbolj žalostno je, da večina roditeljev o njej sploh ne razmišlja. Šele očitni neuspehi vzbude pri resnejših dvom o lastnih vzgojiteljskih zmožnostih: ta dvom rodi potem željo po poučitvi, rodi interes za vzgojna vprašanja. A vsi dobro vemo, da so v naši dobi vzgojni neuspehi mnogo pogostejši kakor v prejšnjih časih, in tako tudi razumemo rastoči interes roditeljev za vzgojna vprašanja, veselimo se ga in poskušamo na ta ali oni način, večinoma s predavanji, utešiti njihov glad po jasnosti v perečih vzgojnih vprašanjih. Samo ne smemo pri tem pozabiti, da sledi prvemu navdušenju, ki ga je vzbudilo uspelo predavanje, baš pri vnetih in resnih roditeljih kaj pogosto notranje nezadovoljstvo, skoroda razočaranje: predavanje je zares vzbudilo njihov interes za to ali ono vzgojno vprašanje, dalo pobudo za razmišljanje, istočasno pa je tudi ojačilo zavest lastne nedostopnosti. Zgolj pobuda je namreč premalo, človeku so za težko vzgojno delo potrebne trdne in jasne smernice, po katerih se more ravnati v neki določeni vzgojni situaciji.

Možen bi bil ugovor, da pretiravamo. Saj so na primer v prejšnjih časih ljudje v splošnem mnogo manj govorili o vzgoji, pa je bila vendar dobra ali vsaj ne slabša od današnje. Moglo bi se reči, da še vedno pomaga roditeljem v zgoj - n a tradicija, ki vsebuje neko preprosto, konkretno izraženo, od roda do roda podedovano vzgojno modrost.

Moglo bi se reči, da je takšna tradicija boljša od priučene vzgojne teorije, ki se pač lepo sliši ali lepo čita, ali težko izvaja v praksi. Moglo bi se reči zares — ako bi se prilike ne bile tako zelo izpremenile. Zdrave vzgojne tradicije — z izjemo zelo preprostih podeželskih prilik — skoroda ni več ali pa vsaj ne zadošča za uspešno vzgojo, nekdanji primitivni način življenja se je moral umakniti kompli - ciranejšemu, rodbina je mnogokje, osobito v mestih in večjih industrijskih nase -

ljih, pod vplivom neugodnih socialnih prilik in vladajočega materializma izpodjedena ali celo že razkrojena. Pričevanja pravnikov in učiteljev, zdravnikov in sociologov, osobito pa umetnikov poudarja, da je današnja rodbina v splošnem brez tradicije, hkrati pa tudi brez avtoritete.

Naš namen ne more biti razpravljanje o vzrokih tega usódnega pojava, toda običajno se navajajo sledeči: težke socialne prilike, ki onemogočajo pristno rodbinsko življenje; pomanjkanje prostora, luči in zraka, pomanjkanja samote in tišine, osobito v zloglasnih stanovanjskih kasarnah; delo obeh roditeljev izven doma, ki ni samo značilno za delavske, marveč v današnji krizi tudi za mnoge meščanske rodbine. Nadalje ne more biti naš namen, ugotavljati posledice rodbinskega razkroja, izmed katerih se najčešče imenujejo žalostni mladinski kriminalni primeri, katerih je od dne do dne več, pogosti mladinski samomori, ki pričajo o šibki volji in o življenjskem studu, in splošna neugodna situacija, v kateri dorašča današnja deca. Toliko močneje pa moramo poudariti odpor, ki se javlja bolj in bolj, odpor proti umiranju rodbine, ki ne izhaja samo iz vrst razsodnih državnikov, borečih se iz državnih interesov proti propadu te najvažnejše celice zajedniškega življenja, odpor, ki se ne javlja samo pri pedagogih, zahtevajočih reforme celotne vzgoje in izboljšanja dosedanjih vzgojnih metod, odpor, ki marveč vstaja predvsem v vrstah mladine: z vedno močnejšim glasom se oznanja in zahteva poglobitev zajedniškega življenja in izboljšanje socialnih prilik najširših narodnih slojev. Lahko bi dejali, da je ta odpor izraz vseh zdravih narodnih sil: on se obrača proti napredujoči degeneraciji rodbine, hkrati pa išče sredstev za nje regeneracijo.

Kakšen bo končni uspeh, je danes vkljub vsemu optimizmu težko prerokovati, toda eno je jasno: vzgojitelji ne smemo stati ob strani, nego moramo po svojih močeh sodelovati pri obnovi rodbinske vzgoje, katere glavni in najvažnejši pogoj je — vzgoja roditeljev samih, ne samo sedanjih, nego tudi bodočih. To spoznanje, ki je tako rekoč samo po sebi umevno, prihaja sicer dokaj pozno, vendar ne prepozno. Kakor pred leti reforma šolske vzgoje in pouka, tako je danes mednarodna pedagoška parola: reforma domače vzgoje, ki se naj, kakor nekoč šolska okoristi z izsledki mladinoslovja in ugotovitvami moderne pedagogike. In kakor smo nekoč poudarjali, da je resnična reforma šole možna le na osnovi pravilno izvedene reforme učiteljske izobrazbe, tako velja danes: le s pravilno, vestno in temeljito roditeljsko vzgojo se krči pot obnovi rodbinske vzgoje.

## II.

Ta obnova se mora razgledati po dvojem: po otroku in po poslanstvu rodbine, po njeni socialno-pedagoški funkciji. O otroku, čigar poznavanje nudi edino možno osnovo za vse vzgojne ukrepe, nas danes že dokaj izčrpno pouči moderno mladinoslovje. Kako se naj do njegovih izsledkov dokopljejo in kako se naj z njimi okoristijo roditelji, bo na kratko prikazano v nadaljnjih izvajanjih, o socialno-pedagoški funkciji rodbine pa nas naj pouče naslednja razmišljanja.

Rodbina se običajno pojmuje kot zajednica krvi in kraja, zakaj njeni člani bivajo skupaj, najpogosteje »pod isto streho« in veže jih ista kri, vežejo jih mnoge, z dednostjo prenesene lastnosti. Iz krvne in krajevne povezanosti pa se rodi nekaj novega, važnejšega, zajednica duha, ki se javlja v posebnem občutku skupnosti in varnosti. Razen imenovane trojice krvi, kraja in duha zasledimo v rodbini še drugo edinstveno trojico, v kateri učinkuje sleherni člen zase, vendar le glede na celoto: očetovstvo, materinstvo, otroštvo! Ta enota v mnogosti je pratemelj vseh družabnih odnosov, v njem človek najgloblje doživlja z miselja zajednice.

1. Očetovstvo pomeni vtelesenje rodbino noseče, varujoče jo sile: oče je hranitelj, oskrbovalec in čuvar. Oče je otroku tisti človek, ki vse ve, vse zna, vse zmore. Oče pa je tudi nosilec avtoritete, ki se zgraja na dvojni osnovi: on ni samo vzdrževalec življenja v rodbini, nego je tudi vedoči, modri, h kateremu se v stiski in nadlogi zatekajo rodbinski člani po navodila in nasvete. Hkrati je upravnik in čuvar pravice v službi višje sile. V tem obstaja najvišje zvanje očetovstva, čigar izvor je v bistvu verskega značaja: oče kot božji namestnik, podoba božje stvarniške in sodniške dejavnosti.

Ako je rodbinski član na sebi izkusil učinek plemenitega, v gornjem zmislu pojmovanega očetovstva, je v njem jasno doživel predhodnika sleherne druge zajednice — šole, občine, poklicnega združenja, države in cerkve. Doživljanje pristnega očetovstva je pa tudi najgloblja, vobče možna vzgoja za zajednico: v očetovstvu nahajamo vse sile nadreditve in podreditve, spoštovanja in poslušnosti, pravičnosti in nje samo po sebi umevnega priznavanja.

2. Materinstvo vklepa v sebi vse tiste sile, ki se javljajo kot skrb in ljubezen. Biološka povezanost med materjo in otrokom, v kateri so dragoceni, nenadomestljivi življenjski elementi, usmerja materin pogled proti tesnemu spoju telesnosti in duševnosti v človeku. Mati pozna najosebnejše življenje svojega moža in svoje dece. Njeno dejanje in nehanje je organsko, ono se razteza na vse dele pomoči potrebnega bitja. Pristna mati je mimo tega nosilka veselja, ustvarjalka oblikovne lepote, povzročiteljica udobnosti doma, ki vedno in vsepovsod izžareva luč in toploto svoje duše. V narodno in državno zajednico pa prinaša mati zahtevo po ohranitvi vsega živečega: ne samo visoko vrednega, marveč tudi manj vrednega življenja. Tako ohranja zmisel za individualno, čisto osebno življenje ohranjujočih, v skrbstvu in predanosti se očitujočih sil. Ako bi jih izločili iz zajednice, bi nemara marsikaj ostalo, na priliko bratstvo, solidarnost, organizacija, kult razuma — izginilo bi pa življenje in z njim ljubezen in toplota, ono torej kar tvori najlepšo plat človečnosti.

3. Otroštvo prinaša v življenjsko zajednico rodbine bodočnost. Otrok je nosilec upanja, on je svež, kvišku se vzpenjajoč poganjek na življenjskem drevesu človeštva, neizrabljen, čist in jasen v mrki vsakdanjosti, pomlad sredi odmirajočega življenja. Ni pa zgolj nosilec življenja, on je tudi oživljevalec: v očetu ohranja skrb in vzgon ter z neprestanim terjanjem oplaja in oživlja dajajoče materinske sile. Roditelji trpe ob otroku in se bore za njegov razvoj, istočasno pa rastejo globlje v svoje poslanstvo in v samo človečanstvo.

Otrok nosi v sebi staro in novo: sprejeto staro, namreč dedovane zarodke in interesno smer ohranja s spoštovanjem, tvoreč vez med odstopajočim in nastopajočim rodod; novo pa nosi v sebi kot nalogo, ki jo sprejema iz svojega časa in obdajajočega okolja. Rahlo, komaj čutno valovanje prihajajočega dojema z večjo tenkoslušnostjo kakor generacija, iz katere potekata oče in mati. Drugačnost med roditelji in deco je z ene strani vir veselega iznenadenja, a tudi trenja, bolečega odklanjanja in celo odpovedi. Otrok nosi v sebi dve nalogi: nalogo otroštva, od katere se loči ko je dozorel za drugo nalogo, za nalogo človeštva. Kajpak ohranja duševne lastnosti svojega otroštva, spoštovanje, hvaležnost, poslušnost tudi pozneje, ali najboljših otrokovih sil ne prejmejo starši, marveč svet, v katerem ima otrok svojo glavno nalogo.

Otroštvo pomeni tudi za večjo zajednico zelo mnogo, zakaj bistvo naroda, države, cerkve, vodstva razume zares samo tisti, ki je bil nekoč pravi otrok, zmožen potrpežljive podreditve vodstvu drugih, voljan poslušnosti in spoštovanja. Mimo tega pomeni otroštvo rastoče umevanje, rastoče znanje, rastoče zahteve, radi česar ga je treba resno pojmovati. Saj vtelesuje otrok v zajednici rodbine, občine, države, cerkve — bodočnost in upanje.

## III.

Tako očrtana rodbina je pristna zajednica, ki vpliva nehote oblikujoče tudi na druge zajednice, ker vnaša po izmeri osebnost roditeljev zavestne vzgojne sile vanje. Zdrava in krepka rodbina vzgaja za občino, narod in državo, ker na najprimernejši način priznava avtoriteto in svobodo, s tem da izmirja pravo poedinca in zajednice, dopuščajoč uveljavljenje samega sebe, a prav tako zahtevajoč predanost višjim smotrom zajednice. Tako ustvarja v človeku tisto ravnovesje, ki tega šele usposablja za družbo in državo.

Socialno-pedagoška funkcija rodbine v zmislu naših izvajanj je neizmerno važna in težka, tako težka, da je danes mnogokatera rodbina ne zmore. Spomnimo se samo na rodbino, kakršno prepogosto srečavamo tudi v naših mestih, večjih industrijskih krajih in celo na vasi, kjer ni vse tako lepo in zdravo, kakor bi nas včasih radi prepričali naši pisatelji, a tu in tam tudi romantično navdahnjeni znanstveniki. Ne zakrivajmo si oči pred dejstvom, da so premnoge naše rodbine v mestu, industrijskih naseljih in v podeželju brez tradicije in brez pietete, da vzraščá deca, kakor hoče in more. Z njo vred se spreminja narod, preoblikuje se družba: tudi v njih izginjata tradicija in pieteta. Tej ugotovitvi bi mogel slediti ugovor, da ginevanje tradicije še ni zlo: družabne oblike se spreminjajo, na mesto preživelih stopajo nove. Zares, ako bi šlo samo za spreminjanje, bi bila pretirana bojazen neumestna, toda, žal, gre za nekaj hujšega, gre za razkroj rodbine, ki je toliko usodnejši, ker se hkrati s socialnim propadanjem in gospodarskimi brigami izvršuje usodno prevrednotovanje vseh za zdravje zajednice pomembnih vrednot. Pogosto roditelji sami neizmislno in brezvestno uničujejo rast zajedniške ideje v svoji deci: pred svojimi očmi doživlja mladina očiten upor proti npravstvenim zakonom in državnim uredbam ali pa, kar je še huje, opazuje, kako se brez slehernih posledic obidejo z zvijačo, lažjo, dobrimi zvezami...

Ta razkrojevalni proces rodbine, ki se javlja tu v težjih, tam v lažjih oblikah, je dejstvo, ki ga ne spremenimo niti s pretiranim poudarjanjem njegovih znakov niti s kratkovidnim zanikavanjem. Važnejša je misel, kako ga moremo ustaviti, pri čemer ne smemo pozabiti, da niti najboljša rodbina, polna tradicije in pietete, ne more odoleti duhu naše dobe, ki zahteva tudi od nje primerne prilagoditve. Obnova rodbine se ne more izvršiti ako se ogledujemo po starih, nekoč veljavnih oblikah, zakaj današnja rodbina ne more nalikovati nekdanji, kjer je bilo samo po sebi umevno, da se je doraščajoči človek voljno včlenil v rodbino in druge višje zajednice. Upoštevati mora marveč mnogo bolj ono, kar smo omenili že v uvodoma, otroka, njegove posebnosti, njegovo pravo. Zato se mora potruditi, da ga spozna, težiti mora za tem, da čim bolj svobodno razvije samostojno oblikujočo voljo doraščajočega človeka, tako namreč, da se otrok že od prvih početkov doživlja udeležuje težkoč našega socialnega položaja in da se usmeri njegov odgovornostni čut k dejavnemu sodelovanju pri njih obvladanju.

Ta celo za najboljše rodbine težavna naloga je za razkrojene ali v razkroju se nahajajoče naravnost nemogoča, ako ne dobe pomoči od drugod, ako se ne mobilizirajo vse sile, ki so sposobne, ustaviti razkroj, in ki morejo rodbino v jedru obnoviti. K sreči obstajajo te sile, treba jih je samo poznati.

## IV.

Pri iskanju pomoči nas vodi živa vera, da more človeška duša s svojimi najzlahtnejšimi energijami duha in volje, s svojimi osebnimi potrebami vedno iznova zaživeti. S to vero oboroženi, jo bomo odkrili vprav tam, kjer bi je najmanj pričakovali.

Prva pomoč prihaja iz rodbine same, ako stopita mož in žena telesno in duševno zdrava v zakon. Rasna higiena nam zagotavlja, da vzklije telesno in duševno visoko vreden zarod le takrat, ako je izpolnjen ta pogoj, ki je v poslednjem času začel zanimati najširše narodne sloje. Mnogokje je država urejajoče posegla vmes, mnogokje so se ustanovila posebna društva, katerih smoter je vzpodbujajoče, poučujoče in nasvetujoče vplivati na bodoče roditelje. Za sedaj se njih skrb prvenstveno obrača na telesno zdravje, medtem ko je prav tako važna duhovna, dopolnjujoča se skladnost bodočih zakoncev.

Druga pomoč izvira iz neke globoke, rekli bi skoro, mistične življenjske sile in življenjske volje našega naroda, ki se očituje v tem, da se je znal iz najneugodnejših, najtežjih prilik vedno in vedno dvigniti iz nižin v neslutene višine. Ves svet je nedavno občudoval to mistično silo, ki se je javila na veličastno-pretresljiv način ob tragični smrti Viteškega kralja Aleksandra I. Zedinitelja. Ako poudarjamo to življenjsko silo jugoslovenskega naroda, ne trdimo, da je samo njegova posebnost, ugotavljamo le, da je zanj izredno značilna. Drugače pa jo zasledimo vsepovsod, v malih kakor v velikih zajednicah. Našemu narodu je dobro znana najgloblja skrivnost življenja (mladinoslovje jo imenuje zakon sredinske transcendence), da se iz najneugodnejših prilik, iz pokvarjene rodbine rodi čisto, nepokvarjeno, nedotaknjeno dete. Diven primer nudi Milčinskega pravljica »O dušici majceni, ki ni smela v nebesa«, prikazujoč nedolžnega otroka, ki se rodi in kmalu tudi umre čist in nedotaknjen, a ne sme v nebesa, ker mora najprej trpeti za mater in brata, da se poboljšata. Ne samo, da se otrok sam dvigne nad svoje okolje, s samim svojim bivanjem vpliva prerajajoče nanj. In dasi podleže mnogo otrok silam dedovanja in neugodnim vplivom okolja, moremo trditi, da je večji del našega naraščaja sam po sebi zdrav ter sposoben boljšega, lepšega življenja. Pod večjim vodstvom bo uresničil telesno in duševno zdravo rodbino bodočnosti. Kakor smo videli, nudi prvo in drugo pomoč za obnovo rodbine tako rekoč priroda sama, česar pa ona sama ne zmore — in to je predvsem v prejšnjem stavku zahtevano vodenje — morajo izvršiti velike zajednice.

Tretja pomoč prihaja rodbini od države ali večjih samouprav kot rodbinsko skrbstvo. Prizadevanja prvega se raztezajo na zdrave stanovanjske prilike revnejših rodbin, na zaposlitev roditeljev, oskrbo mladine, nego dojenčkov, majhnih otrok in šolske dece, na poklicno izobrazbo mladostnikov ter vzgojo telesno in duševno zaostalih otrok. Vnanje rodbinsko skrbstvo, ki ga je na vzgleden in širokopotezen način organizirala prejšnja, po socialnih demokratih upravljana dunajska mestna občina, je za svoje namene ustvarilo celo nov ženski poklic, poklic skrbnice, katere naloga je, nadzirati določene ogrožene rodbine, nuditi nasvete in prvo pomoč. Notranje rodbinsko skrbstvo pa se udejeva v vzbujanju in vzgojnem oblikovanju samodejavnih sil rodbine. Tako je naloga skrbnice, da s praktičnim zgledom in primerno pobudo poveča gospodinjsko znanje matere ter da vzbudi v njej zmisel za udoben dom in zanimanje za telesno in duhovno rast dece. Pot k očetu morajo najti delovodja, duhovnik in učitelj.

Četrta pomoč prihaja rodbini od tiste ustanove, ki je najbolj navezana na njeno sodelovanje, od šole. Njena pomoč je tako važna in dalekosežna, da si je ne moremo odmisli. Skoro bi trdili: v večini primerov bo vsaj pravilna usmeritev obnove rodbinske vzgoje odvisna od nje. (Glej tudi mojo razpravo »Roditeljske šole« v »Napretku« 1934., str. 109/110!) Ako govorimo o šoli, mislimo predvsem na novo šolo, v kateri je s poudarkom vzgojnega elementa v šolskem delu z vsjo silo stopila v ospredje individualnost poedinega učenca, ki jo je treba čim točneje proučiti in nanjo nasloniti spremenjena vzgojna prizadevanja. Na

tej točki je šola jasno občutila potrebo sporazumnega in vzajemnega dela z domom, z rodbino. Iz umljivih razlogov se je zanj marsikje težko našla primerna osnova, vendar so bile ovire i pri učiteljih i pri roditeljih. Učiteljstvo je pač prvo sprožilo misel vzajemnega dela med šolo in domom, ali njega dokončna, dejanskega sodelovanja roditeljev pri samem šolskem delu zahtevajoča izvedba se je upirala iniciatorjem samim. Deloma je prihajal do izraza psihološko umljivi odpor strokovnjaka proti vmešavanju laika v njegov posel, deloma se je učiteljstvo upravičeno balo, da bi se iz roditeljskih sosvetov v tej ali oni, bolj ali manj zakonito določeni obliki sčasoma ne razvila poleg uradne še ena, in sicer mnogo neprijetnejša kontrola. Oba pomisleka sta človeški umljiva, vendar bi ne smela ovirati ustanovitve potrebne osnove za sodelovanje šole in doma, zakaj, ako se želi učitelj posvetovati z roditelji, zahtevajoč od njih popolne odkritosti glede njihovih domačih prilik in glede njihove dece, jim mora tudi sam odpreti vrata šolske sobe. S svojim pogumnim činom doseže nekaj velikega, njemu samemu nepričakovanega: pouku prisostvujoči roditelji polagoma, tako rekoč nevede postajajo njegovi učenci. Učitelj jih mora seznaniti z osnovnimi načeli svojega vzgojnega in učnega postopka, a baš to je tisto, česar so potrebni, kar naj bi jim dal. Kolikor bolj uvidevajo njegove težnje, kolikor bolj jih priznavajo, toliko bolj se jači njih zaupanje ter se vzbuja v njih želja, da bi ga na primeren način posnemali tudi v rodbinski vzgoji. Brez velikih besed, brez hrupnih programov se na najprimernejši način izvaja — roditeljska vzgoja.

## V.

Navedeni način vplivanja na roditelje je možen tudi v najskromnejših prilikah, ako je le učitelj mož na svojem mestu. Kjerkoli pa so prilike ugodnejše, se morajo vsi poklicani činitelji — razen učitelja še duhovnik, zdravnik, sodnik in drugi — lotiti dobro premišljene, sistematično izvajane vzgoje roditeljev, kakršno moremo ugotoviti že v mnogih kulturnih državah, v Franciji, Angliji, Združenih državah, Kanadi, Belgiji, Češko-Slovaški, Poljski itd. Drobna brošura, ki jo je l. 1931. izdala »Mednarodna pisarna za vzgojo« v Ženevi pod naslovom »La préparation à l'éducation familiale« (= Priprava za rodbinsko vzgojo), nas pouči, kje in kako so se je lotile. Knjižničina uvodna izvajanja dokazujejo, kakšno pozornost zasluži naš problem:

»... v naših dneh zahtevajo psihologi, da se naj posveča največja pozornost oblikovanju navad in značaja, za kar so najpomembnejša prva otroška leta in celo prvi meseci življenja. Bilo bi torej samo dosledno in koristno za vse bodoče roditelje, deklice in dečke, da bi bili deležni osnovnega pouka iz mladinoslovja in rodbinskega vzgojeslovja, in sicer na praktičen, življenjski in mikaven način. Ali je to mogoče? Da, kjer je pouk obvezen do 16. leta; nedvomno nemogoč, kjer so dečki in deklice že z 12. ali 13. letom oproščeni šolske obveznosti, a to je v večini držav. V 16. letu je možno zainteresirati mladostnika za očetovske in materinske dolžnosti in za izboljšanje rodbinskega življenja — ako niso njegovi materialni življenjski pogoji le preslabi ali ako ni npravstveno pokvarjen...«

V nadaljnjem se poučimo, da je gibanje za obnovo rodbinske vzgoje mednarodnega značaja (slično kakor pred leti gibanje za novo šolo!) in da obstaja mednarodna »Liga za rodbinsko vzgojo« s sedežem v Bruxellesu, ki prireja redne mednarodne kongrese (zadnji je bil l. 1930., prihodnji bo l. 1935.). Z nameni in stremljenji lige nas seznanijo na zadnjem kongresu sprejete smernice, ki so hkrati izraz celotnega gibanja, čeprav se ne izvajajo povsod z istim poudarkom, obsegom in uspehom.



»... Poudarjajoč važnost rodbinske vzgoje, ki se danes vsepovsod priznava, želi kongres:

1. da bi se uvedlo rodbinsko vzgojeslovje povsod v nadaljevalni pouk, namenjen tako dečkom kakor deklicam, prav tako pa tudi v srednjih šolah; poučevati bi se moralo po delovnih metodah, zvezanih s kolikor mogoče velikim številom praktičnih vaj pod vodstvom eksperimentalnega pedagoga;

2. da bi materinske šole, otroški vrtci in šole za skrbnice sprejemale neko določeno število stažistik, učenk zadnjega leta narodne šole, pa tudi meščanskih ali srednjih šol, da se navaĳajo k opazovanju in negi dece ter ljubezni do nje;

3. da bi se izdajala potrdila učencem in učenkam, ki so z uspehom dovršili tečaj za pripravo roditeljev;

4. da bi se za mlada dekleta organiziral dva do tri mesece trajajoč civilni volontariat, v katerem bi bila dolžna, baviti se z deco; za druga mlada dekleta in za mladeniče naj bi se organizirali poseti, ki bi v njih vzbudili zmisel za rodbinsko vzgojo;

5. da bi se zanimale univerze za rodbinsko vzgojo tudi izven pedagoških seminarjev, da bi organizirale delavnice za psiho-pedagoško izsledovanje, tečaje in konference o otroški psihologiji in rodbinskem vzgojeslovju, da bi ustvarile poljudno vzgojeslovno slovstvo, knjižnice za starše itd.;

6. da bi države, mesta in zasebne ustanove vseh vrst vplivale na to, da bi se rodbina vrnila sama sebi, s čimer bi se že pri deci izvršila najboljša rodbinska priprava...»

Ta obsežni program moremo načeloma v celoti sprejeti tudi mi. Zanimiva in hkrati poučna je ugotovitev, da se gibanje za obnove rodbinske vzgoje iz umevnih razlogov v prvi vrsti zanima za vzgojo bodočih roditeljev. Kakor so le-ti zares važni, vendar ne smemo pozabiti sedanjih, ki morda še bolj potrebujejo in iščejo vzgoje. Tudi zanje moramo najti primernih izobraževalnih načinov.

## VI.

Poglejmo si razne možnosti, ki nas z večjim ali manjšim uspehom povedejo k smotru: k vzgoji sedanjih in bodočih roditeljev.

I. Samoizobrazba roditeljev predstavlja najlažji, najcenejši, vsakomur dostopni način. Ni vedno potrebna knjiga, pogosto bi že zadoščalo misleče opazovanje otroka in njegovih potreb, dobrih in slabih strani lastne rodbine. Zadoščalo bi često tuje, našemu opazovanju dostopne rodbine — učiti bi se morali ob tuji škodi! Zadoščalo bi končno, ako bi se poglobili v narodno vzgojno modrost, izražajočo se v klenih izrekih in pregovorih. Vkljub vsemu temu bi v današnji dobi vendar ne mogli prezreti knjige, revije, časopisja. Žal, imamo še vse premalo poljudnega vzgojnega slovstva. Za široke ljudske sloje bi bila pač najprimernejša in najpriporočljivejša leposlovna oblika, ki bi na konkretnih primerih pokazala, za katero vzgojno vprašanje gre, in kakšna rešitev bi bila potrebna in zaželena. (Kot primer naj bi služile Milčinskega vzgojna povest »Ptički brez gnezda«!) Seveda bi se poljuden vzgojni tisk ne smel izdajati brez načrta: v ta namen bi bila tudi pri nas potrebna neka centrala za rodbinsko vzgojo, iz katere bi izhajali nasveti in pobude.

II. Organizacija pedagoškega obrazovanja roditeljev v bolj ali manj sistematski obliki.

1. Po zasebni pobudi:

a) Vzgojne svetovalnice, kamor bi se zatekali roditelji po nasvete in pomoč v konkretnih vzgojnih primerih, zlasti, kadar gre za težko vzgojljive

otroke. V mislih imam slične, pod vplivom Adlerjeve individualne psihologije poslujoče ustanove, toda brez njihove enostranske psihološke in svetovnonazorne usmeritve.

b) Redni roditeljski sestanki, kjer se skupno z učitelji in roditelji obravnavajo konkretni primeri, iz katerih potekajo zdrava vzgojna navodila, sloneča vsekdar na solidnih mladinoslovnih temeljih. Široko področje za društva »Šola in dom!«

c) Pedagoški tedni, ki obravnavajo v obliki ciklov aktualna vzgojna vprašanja, po možnosti tako, da sledi poedinim predavanjem kolikor mogoče neprisiljen, konkretne vzgojne primere obravnavajoč razgovor med predavateljem in poslušalci.

č) Roditeljske šole, ki so daljši, več tednov ali mesecev trajajoči tečaji, obravnavajoči na primeren način bolj ali manj temeljito in sistematski najvažnejša poglavja iz mladinoslovja, pedagoške biologije in sociologije, otroške higijene, rodbinskega vzgojeslovja, moderne pedagogike in didaktike, zdravstvene in skrbstvene pedagogike itd. Načelno važno za takšne roditeljske šole je, da se obdeluje v njih gradivo s čim krepkejšim naslonom na resnično življenje, tako da se udeleženci ne natrpajo samo z različnimi vrednostmi o otroku in o vzgoji, marveč jih tudi poskušajo uporabiti. Te vrste roditeljske šole so seveda možne le v večjih mestih, kjer so na razpolago pedagoški strokovnjaki. Drugod se moramo zadovoljiti z roditeljskimi šolami v obliki rednih tedenskih, štirinajst-dnevnih ali celo mesečnih sestankov, kjer se gradivo ne more obravnavati na navedeni bolj sistematski način, nego se vnaprej določi le celoletni program, vsebujoč vsakokratne najbolj pereče vzgojne probleme. »Ecole des parents« v Toulouse-u je v l. 1931. obdelalo sledeče teme: vloga matere v predšolski dobi, zmote in predsodki v moralni vzgoji, nervozni in anormalni otroci, sodobne vzgojne tendence in metode, važnost vnanjih vplivov na mlade deklice itd.; »Ecole des parents« v Strasbourg-u: šolska in rodbinska disciplina, uvežbanje prvih navad, vzgoja čutov, vzgoja inteligence, otrokove vprašalne dobe itd.) Vzgojnih vprašanj je nebroj, treba se je pač odločiti za najvažnejša ter jih s sodelovanjem udeleženih roditeljev čim bolj izčrpno obdelati.

## 2. Pojavni (državni ali samoupravni) pobudi:

a) Ustanovitev posebnih šol za bodoče matere in skrbnice.

b) Obvezen pouk iz mladinoslovja in rodbinskega vzgojeslovja na vseh šolah, kjer se obrazuje nad 16 let stara mladina, torej pred vsem v najvišjih razredih srednjih in višjih strokovnih šol, v 4. razredu dekliških meščanskih šol, v vseh poklicnih nadaljevalnih šolah (trgovskih, obrtnih, gostilničarskih, rudarskih itd.), ki so razen kmetijskih gospodarskih in gospodinjskih šol tudi pri nas obvezne.

Kako se naj vzgoja roditeljev v poedinih primerih podrobneje organizira, je odvisno od krajevnih prilik, učencev in zakonitih predpisov ter presega okvir tega referata.

## VII.

Ob koncu naših izvajanj se nam stavi dvoje vprašanj: kaj se je glede na obnovo rodbinske vzgoje storilo v naši ožji slovenski domovini in kakšne so naše naloge v bodočnosti?

Predavalo in pisalo se ni tako malo. Ljudski univerzi v Mariboru in Celju, društva »Šola in dom« v raznih krajih, a tudi druga društva so zdaj pa zdaj prirejala poljudna vzgojna predavanja za roditelje. Mnogo so koristili redni rodi-

teljski sestanki na poedinih šolah ter članki in razprave v revijah in dnevnikih novinah. Na žalost pa se je vse to vršilo in se še vrši brez pravega načrta, brez jasnega smotra. Edino »Pegagoška centrala« v Mariboru je izjema, zakaj doslej je po točno premišljenem načrtu priredila za roditelje že štiri izredno dobro obiskane pedagoške tedne. Prvi l. 1925. je obravnaval reformo našega šolstva (reformo osnovne, meščanske in srednje šole, reformo učiteljske izobrazbe in reformo poklicnega šolstva, z uvodnim predavanjem o gonilnih silah novošolskega gibanja); drugi l. 1926. je bil posvečen telesnemu in duševnemu razvoju našega otroka (dojenček, otrok v predšolski, šolski dobi in mladeniški dobi, psihopatični otrok, izbira poklica); tretji l. 1933. ni imel enotnega okvira, vendar je bil v glavnem namenjen stikom šole in doma (šola in dom, težko vzgojilivi otroci, sedanja družba in mladostnik, samovzgoja roditeljev); četrty l. 1934. pa je razglabljal o perečih vprašanjih domače vzgoje (svoboda in avtoriteta v vzgoji, otrok in knjiga, šport in vzgoja, dekliška vzgoja, izbira poklicev, nova pota roditeljske vzgoje). »Pedagoška centrala« v Mariboru bo svoja prizadevanja nadaljevala in jih celo ojačila, a želeli bi bilo, da bi jo posnemali tudi drugod, zlasti v Ljubljani, kjer je na izobilje pedagoških strokovnjakov.

Tudi vzgojeslovni pouk na naših šolah ne kaže nič boljše slike. Velika pažnja se mu seveda posveča na učiteljskih šolah, kjer mu je danes odmerjenih mnogo več ur kakor nekoč. Drugod, razen priložnostnih navodil pri gospodinjskem pouku na dekliških meščanskih šolah, ni nikakega pouka iz rodbinskega vzgojeslovja, niti na ženskih reformnih gimnazijah, kjer bi ga človek pač pričakoval. Prejšnje višje dekliške šole, odn. dekliški liceji so v tem pogledu nudili več. Kar se tiče poklicnih (nadaljevalnih) šol, se goji rodbinsko vzgojeslovje samo na naših kmetiških gospodinjskih šolah, ki niso obvezne, ne pa tudi na obveznih trgovskih in obrtnih nadaljevalnih šolah.

Težji je odgovor na drugo vprašanje, kakšne so naše naloge glede na obnovo roditeljske vzgoje v bodočnosti, ker moramo iz množine zahtev izbrati najnujnejše in najvažnejše. Program za daljšo bodočnost smo sicer navedli že zgoraj v smernicah »Lige za rodbinsko vzgojo«, nas pa zanima pred vsem bližnja bodočnost, upoštevaljoča posebne prilike v naši ožji domovini.

Najbolj je potreben časopis za rodbinsko vzgojo, ki bo moral biti zelo poceni, s članki in poljudnimi razpravami iz mladinoslovja in rodbinskega vzgojeslovja. Ta list bi mogel biti hkrati glasilo zveze društev »Šola in dom«, ki bi naj skrbela, da se čim bolj razširi.

Potrebna bi bila vzgojeslovna knjižnica, ki bi nudila roditeljem na spredaj omenjeni način primerne vzgojnega štiva.

V vseh večjih krajih naj se ustanove vzgojne svetovalnice za roditelje.

V krajih, kjer so na razpolago sposobni pedagoški strokovnjaki, naj se ustanove roditeljske šole, prilagodene krajevnim prilikam in potrebam.

Z zakonsko uredbo se naj čim prej uvede obvezen pouk iz mladinoslovja in rodbinskega vzgojeslovja v najvišjih razredih poklicnih (nadaljevalnih), srednjih in višjih strokovnih šol.

A da bo ta minimalni program vobče možno izvesti, naj se, morda sporazumno med že delujočimi pedagoškimi društvi, ustanovi »Centrala za rodbinsko vzgojo«, katere naloga bo, da ga postopoma in smotno uresniči. Koliko in v kakšnem obsegu bo to možno, je seveda vprašanje časa, delavcev in prilik. Da se mora izvršiti, danes za razsodnega, socialno mislečega človeka ni več dvoma. Najvažnejše bo, pridobiti mladino. To ne bo nemogoče, saj teži sama najnneteje za izboljšanjem naše klaverne sedanjosti. In vsi znaki

kažejo, da je baš mladina prerasla tesni rodbinski egoizem in rodbinsko romantiko in da ne mara več nazaj v prazno malomeščansko dolgočasje prejšnjih dob. Da pa se vzbudi v njej pristni rodbinski duh, jo je treba prepričati, ne z besedami, marveč z dejanji. Šele potem smemo upati, da bo iz nje in njenih otrok izšla nova rodbina, z njo pa tudi srečnejša doba za naš narod in vse človeštvo.

Naša generacija te dobe nemara ne bo dočakala. Da pa jo bo vkljub vsemu trpljenju, ki ga je usoda baš njej naložila v zvrhani meri, pomagala dejavno pripravljati, bo njena neminljiva zasluga za vse čase.

### **Psihološki donesek k aktivnosti učencev v šoli.**

Avtor gornjega članka, ki smo ga objavili v 2. in 3. številki, »Pop.«, je naknadno na nekaterih mestih sam izpremenil prvotno besedilo tega članka. Na njegovo prošnjo priobčujemo te izpremembe, ki so naslednje:

Popotnik št. 2, str. 34, zadnji odstavek, 10. vrsta se glasi pravilno: in za kar se naš duh obogati, ko z doživljaji nekaj spoznavamo. Str. 36, prvi odstavek, 5. vrsta: Zato pravimo, da se predstavljanje ali predstavni dej po svoji posebnosti razlikuje od mišljenja ali miselnega deja. Str. 37, drugi odstavek, zadnji stavek: Prav tako se tudi v šoli premnogokrat zgodi, da sprejme učenec le besedni izraz za neko stvar, se tega besednega izraza tudi nauči, mi pa mislimo, da je postala **posredovana izobrazbena vrednota njegova prava izobrazbena last.**

Št. 3, str. 66, drugi odstavek, drugi stavek: S to dejavnostjo zapuščamo izobrazbeni proces in prehajamo že k vzgojnemu oblikovanju. Str. ista, zadnji odstavek, 5. vrsta: Zato si tudi šolsko metodo mislimo danes takoj raztegnjeno do maksimalne in najbolj vidne oblike učenčeve dejavnosti, t. j. do produktivnosti, ki pa ni vsem dana, **ne posvečamo pa dovolj pažnje tistim nujnim minimalnim samostojnim dejavnostim, ki jih zmore vsak otrok in katere naj šolska metoda zato nujno upošteva.**

So majhni otroci, ki so podobni nežnim cveticam. Taki otroci uspevajo najbolj, če se jih najprej sploh ne dotaknemo, marveč jih — pustimo rasti... F. Ranch.

Vzgoja je iz globine osebnosti izvirajoča sila, v kateri je ljubezen do mladostnih duš povezana z ljubeznijo do duhovnih vrednot, za katerimi teži vse življenje.

E. Spranger.

Enotnosti življenja in notranjega človeka mora ustrezati tudi šolski pouk, ako hoče sploh prodreti v globino ter zajeti celega človeka in vse njegove sile. Niemann.

Zmotno je misliti, da človek le tam raste, napreduje in nekaj doseže, kjer se dela s kislim obrazom, z nagubanim čelom in s stisnjenimi zobmi. Nasprotno: Kakor je gotovo, da se nič velikega ne doseže brez vztrajnosti in da so bogovi določili znoj kot ceno zmage, prav tako s tem ni rečeno, da pot do tega cilja ne sme biti tudi z rožcami posuta.

Hördt.

Sovraštvo zmore vse, le mere ne pozna.

MüncH.

## Nova izdaja Breznikove slovnice.

(Nadaljevanje.)

### III. Glasoslovje.

1. Ker slike<sup>1</sup> št. 1, 2a, 2b in 3 niso izvirne, pogrešam navedbe vira.

2. Izraz grlo (§ 2) ni prikladno za označbo onega, kar imenujejo Nemci Kehlkopf, kajti beseda grlo pomeni v slovenščini to, kar nemški Rachen, Schlund. Pravični slovenski izraz za nemški Kehlkopf je jabolko.<sup>2</sup>

3. V istem paragrafu rabi 4. izdaja za ono, kar se imenuje nemški Stimmband, namesto prejšnje označbe glasotvornica sedaj izraz glasilka, za nem. Stimmritze pa namesto prejšnje glasilke sedaj izraz raza. Medtem ko je izraz glasilka za nem. Stimmband dober, ker spada slovenščina med one jezike, ki tvorijo besede najrajši po izpeljavi, bi si želel pri drugem, vsaj ko se prvič navaja, kak določilni pridevnik, recimo: glasilna raza, saj so še druge vrste raz. Potrebno pa je tudi za iste stvari soglasje različnih znanosti v terminologiji (strokovnih izrazih).

4. V zadnjem odstavku istega paragrafa niso med soglasniki navedeni zlitih soglasniki, zato se potem v §§ 4. in 5. pojavijo liki deus ex machina v največje učenčevo začudenje.

5. Na drugi strani govori omenjeni odstavek o goltnih soglasnikih, katerih pa za izpremembo ni niti v § 4. niti v § 5.

Ta dva primera, ki pa v 4. izdaji nikakor nista edina, lepo kažeta, kam prideš, če levica ne ve, kaj dela desnica, pa tudi, kakšno je mnogokrat dete, kjer je preveč babic.

6. V ostalem pa pojma nebo in mehko nebo nista v nobenem protivnem razmerju, temveč v razmerju celote in dela, zato je treba namesto o nebnih soglasnikih govoriti o trdonebnih.

7. Točke 2., 5. in 8. paragrafa 3. govori tako, kakor da je v slovenščini samo po ena vrsta ozkega e in o, medtem ko najdemo pozneje (na pr. §§ 10. in 17.) po dve vrsti teh dveh samoglasnikov. Razlike med izreko *pôt* : *pôt* (zadnja vrsta str. 16.) samo po različnih znakih ne bo nihče razumel, če je ne pozna že od nekod drugod.

8. Ali zapira pri samoglasnikih, ki jih pozna pravilna izreka knjižne slovenščine, res samo mehko nebo zraku vhod v nosno votlino? Ali ni pri tem zaposlena tudi Passavantova guba? (Prim. H. Gutzmann, Physiologie der Stimme und Sprache, Braunschweig, 1909, str. 66.)

Ker uvaja Solar najprej samoglasnike (§ 3) in šele nato soglasnike, bi se morala preglednica (§ 5) v skladu s tem redom urediti tako, da bi bili na prvem mestu zvočniki, in sicer nosniki, potem šele jezičniki, izmed nezvočnih pa najprej priporniki, nato zaporniki in na koncu zlitih soglasniki, če so ti zadnji vobče enotni glasovi. Kajti zvočniki so samoglasnikom mnogo sorodnejši kakor nezvočniki in razen tega se nobena delitev ne sme pričeti z negacijo.

9. Izraz samoglasniški soglasnik (točka 7. § 3.) je prav tako nesmiseln kakor »leseno železo«. Delitev jezikovnih glasov v samoglasnike in soglasnike je ali dobra, to je ostra, ali ne. Če je ostra, potem samoglasniških soglasnikov ni, prav tako pa tudi ni soglasniških samoglasnikov, kakor ni ne lesenega železa ne železnega lesa. Če pa ta delitev ni ostra, tedaj je zanič.

<sup>1</sup> Čeprav beseda slika ni pristno slovenska, jo vendar rabim, ker ima bogatejšo rodovino kakor stari domači izraz podoba. Kako naj izvedemo iz besede podoba nadomestila za besede slikar, slikovit, slikati?

<sup>2</sup> Prim. Wolf in Janežičev slovar pod besedami grlo, jabolko, Kehlkopf, Rachen, Schlund ter J. Plečnik, Repetitorij anatomije, Ljubljana, 1925.

Dasi ima ta delitev glasov častitljivo tradicijo za seboj, vendarle ni dobra, ker ni dovolj ostra.<sup>1</sup> Sicer pravi opomba pod črto na str. 15. lepo: »Poznamenovanje soglasniki in samoglasniki sloni na površnem opazovanju.« Konsekvenc iz tega spoznanja pa se Solar ne upa izvajati!

Ob tej priliki bi si dovolil čisto kratko orisati svojo lastno teorijo o delitvi jezikovnih glasov po njihovi fiziološki sorodnosti. Glasovi so tem sorodnejši med seboj, čim več glasovnih elementov<sup>2</sup> jim je skupnih. Po tej teoriji lahko določimo tudi stopnjo sorodnosti. Sorodnost dveh glasov je tem višje stopnje, čim več elementov jima je skupnih. Ta teorija pa nam tudi lepo razlaga izpremembo enega glasa v drugega, ki je po načelu, da priroda ne dela skokov, tem lažja in zato verjetnejša, čim več elementov ostane pri izpremembi neizpremenjenih. Morda bom imel kdaj priliko, da to svojo teorijo, ki na pojme kakor »samoglasnik«, »soglasnik«, »samoglasniški soglasnik« itd. ni navezana, kje natančneje razložim.

8. Ker govori Breznik v poznejših paragrafi (na pr. §§ 8. ss.) resda neenakomerno in neizčrpno o glasovih, ki jih pozna govorica preprostega ljudstva po različnih krajih, a jih v izobraženi govorici ni, bi bilo brez dvoma dobro, če bi bili ti glasovi naštetí že v §§ 3. in 4.

9. O jezičkovem r, ki se v ostalem sliši po Koroškem vsaj prav tako dobro in pogosto kakor v Trziču in Kropi, se domneva, da je znak za prehod ljudstva od enega jezika na drugega, v našem slučaju za prehod od nemščine na slovenščino in obratno.

10. Ne samo m, l, n, r, temveč vsi zveneči glasovi imajo resonanco (§ 4. s), zlogotvorni pa so samo tisti in tedaj, ki in kadar imajo toliko zvočno polnost (Schallfülle)<sup>3</sup>, kolika je za zlogotvornost potrebna.

Kakšna tozadevna razlika pa je v izreki besed biseren in séveren (§ 32) ter zóprn, srebfn? Tu ni prišla zraven nobena resonanca, íemveč v mnogih slovenskih krajih se na pr. srn (rod. množ.) in črn govori dvozložno, na pr. grmka (rod. edn.) pa trizložno.

11. Tam, kjer govorijo §§ 6 in 44—47 o zlogih in poudarkih, se nikjer ne omenjajo tako zvani zlogotvorni soglasniki ter se ne navaja razlika med zlogovnim, besednim in stavčnim ali logičnim poudarkom, v §§ 44—47 pa tudi ne razlika med muzikalnim in ekspiratoričnim poudarkom, oziroma muzikalna in ekspiratorična komponenta poudarka.

12. Ali smo prevzeli latinico od Nemcev in Italijanov res šele v 16. stoletju (§ 7)?

13. Ker smo Slovenci med najprvimi, če ne sploh prvi, ki so uvedli strogo razlikovanje med črkami u in v ter med i in j (isti § 7.), zakaj ne bi bili prvi, ki so zavrgli take pojme in izraze kakor »narečje« itd., delitev jezikovnih glasov v »samoglasnike« in »soglasnike« ter preveli grški *genetikè ptōsis* pravilno z rodnikom, *aitiatikè ptōsis* pa pravilno z vzročnikom ter s tem odstranili dve tako grdi napaki dve vrsti teh dveh samoglasnikov. Razlike med izreko pot : pot (zadnja vrsta str. 16.) (tožilnik) (§ 129.)<sup>4</sup> in drugo zastarelo šaro? Konservativzem je dober, toda le tedaj, če je stvar vredna, da se ohrani.

<sup>1</sup> Prim. O. Jespersen, Lehrbuch der Phonetik<sup>3</sup>, Leipzig und Berlin, 1920, točka 8, 2 in O. Jespersen, Phonetische Grundfragen, Leipzig und Berlin, 1904, poglavje V.

<sup>2</sup> Prim. Jespersen, Grundfragen, točka 34., in Jespersen, Lehrbuch, zlasti str. 7.

<sup>3</sup> Prim. Jespersen, Lehrbuch 13, 12.

<sup>4</sup> Prim. U. v. Wilamowitz-Moellendorff Griechisches Lesebuch, Berlin, 1906, I. Text, zweiter Halbband, dritte Auflage, str. 382 ss. in II. Erläuterungen, zweiter Halbband, dritte unveränderte Auflage, str. 245.

14. Bohoričica se je res pisala do srede 19. stoletja (isti paragraf), toda ne povsod po Slovenskem, pa tudi gajice niso med l. 1839. in 1846. sprejeli vsi Slovenci, saj rabijo nekateri Prekmurci za svoje lokalne potrebe še sedaj poseben črkopis (in svojo krajevno govornico) tudi v tisku. In beneški Slovenci?

15. Tako važen glasovni pojav, kakor je moderna vokalna redukcija v slovenščini, bi zaslužil poseben paragraf, Breznik pa tega izraza sploh ne omenja in trga stvar na §§ 9. (za i), 12. (za e) in 18. (za u).

Sploh je treba na jezikovne vobče in zlasti na glasovne pojave gledati tudi in predvsem z dinamičnega vidika. Mnogo bolje kakor o glasovih bi bilo govoriti o glasnosti (Lautung) in njenih tendencah, kajti glasovi so samo bolj ali manj samovoljno iztrgane in izolirane točke glasovnega kontinua, da o inadekvatnosti črk kot grafičnega sredstva za natančno označbo glasnosti sploh niti ne govorim.

Tedaj bi, če se omejimo na jezike, ki so slovenščini najbližji, videli, da je popolna redukcija občna končna usoda nepoudarjenih, oslabitev v polglasnik pa usoda kratkopoudarjenih glasov že od prehoda indoevropsčine v praslovanščino (na pr. idg. *i, ū* — staroslov. *ь, ъ*) in prehoda praslovanščine v poedine sedanje slovanske jezike. Slovenska moderna vokalna redukcija je le en poseben primer tega dogajanja, ki seveda še nikakor ni zaključeno. Slovenski pismeni jezik, ki se sicer na to redukcijo vobče ne ozira, jo pod vplivom žive govornice preprostega ljudstva mora vedno bolj upoštevati.

16. Primeri kakor tekma, steklo, lev, meč, da o besedah, izposojenih iz drugih slovanskih jezikov, sploh ne govorim (§ 15.), v katerih se splošno govori e namesto prvotnega polglasnika, kažejo tendenco, izpodrinuti polglasnik tudi v vseh drugih primerih, v katerih ga sedanja pravilna izreka pismenega jezika še zahteva. Prvič ima pisava, v tem slučaju pomanjkanje posebnega znaka za polglasnik v gajici, svojo moč, drugič pa se je težišče slovenskega jezikovnega ozemlja, ki prihaja za razvoj naše izobrazene izreke edina v poštev, izza koroškega plebiscita in rapalske pogodbe pomaknilo tako močno proti severovzhodu, da ga je treba sedaj iskati v okolici Celja, ki ima po Ramovševi dialektološki karti slovenskega jezika (str. 12—13) za dolgi polglasnik že e. Ta okolnost ne bo mogla ostati brez vpliva niti za izobrazeno izreko drugih glasov in pismeni jezik sploh.

17. Breznik pravi: »Prvotni kratki ali nepoudarjeni polglasnik je ostal polglasnik v vseh slovanskih narečjih« (§ 12.). Takoj pa mora popraviti to svojo trditev s stavkom: »Le na Štajerskem in v sosednjem prekmurskem narečju se govori namesto njega čisti e.« Torej ta polglasnik ni ostal polglasnik v vseh slovanskih »narečjih«!

18. Če bi kdo rad izvedel nekaj o kakovosti nepoudarjenega e in o, bo po Breznikovi slovnici zaman listal, ker o tem Breznik molči. Ali izobrazena izreka res pozna po dva ozka e in o, pa je vsaj zame veliko vprašanje (§§ 10. in 17.).

19. V §§ 22. in 23. se naštevajo samo dvoglasniki, katerih druga sestavina je ali *j* (*i*) ali *v* (*u*), ne pa tudi vsi ostali dvoglasniki, na pr. oni, v katerih je na drugem mestu *l* (*w*), in oni, katerih druga sestavina je *l*, *lj*, *n*, *nj* ali *r*. Primerjaj na pr. besede: skal-nat, brisalj-ka, Kam-nik, konj-ski, or-lič in §§ 31—32!

20. O § 43., ki govori o tem, kako se izrekajo v izobrazenem govoru besede, ki jih pišemo z *l*, sem že na drugem mestu (v Jutru št. 212 od 15. IX. 1934) dokazal, da so zlasti predpisi točk 4—6 za človeka, ki ni ravno specialist za take besede, neuporabne. Tam sem tudi pokazal na najuspešnejše sredstvo, da se ti predpisi v praksi res uveljavijo. Morda bi slovar, ki navaja tudi izreko besed, rešil ali vsaj podaljšal v izobrazeni izreki življenje polglasniku in drugim na smrt obsojenem glasovom pred naraščajočimi severnovzhodnimi valovi.

Tukaj naj dostavim samo še to, da bi morala 7. točka § 43. sedaj, ko nam je v 4. izdaji zašlo sonce, ki je v 3. izdaji še veselo svetilo (gl. tudi 7. str. 4. izdaje!) in nam vzešlo sonce, dasi ponekod še vedno straši mrtvo sonce (na pr. na str. 225) ali

odpasti ali pa vsebovati vse besede, v katerih je l popolnoma onemel. Beseda holmec namreč ni edina taka beseda. (Prim. Fr. Ramovš, *Histor. gramatika slov. jezika II. Konzonantizem* str. 39 s.)

Breznik, ki ponekod drugod navaja vire, bi moral pri tako važnem paragrafu, kakor je § 43., povedati, da je postavil načela tega paragrafa v glavnem K. Štrekelj (prig. njegovo razpravo O Levčevem pravopisu in njega kritikah, Ljubljana 1911), ne pa oni profesorji ljubljanske univerze in drugi strokovnjaki, o katerih govori odlok bivšega Višjega šolskega sveta št. 7817 iz l. 1922.

21. K poglavju o poudarku (§§ 44—61) bi najprej pripomnil, da Breznik v primerih, ki jih navaja, preveč forsira gorenjski akcent, da dvomim, ali slovenska izobrazena izreka res še pozna razliko med dolgim padajočim in dolgim rastočim poudarkom, in vprašal, ali je naglašanje, o katerem govori § 61., za izobrazeno izreko obvezno ali ne.

Slovenski pismeni jezik postaja namreč zadnje čase s svojo izreko in drugim vred tako nestalen, težek in zapleten, da se rojen Slovenec laže prej nauči deset drugih jezikov, za katere so mu na razpolago vsa potrebna učila, kakor te »visoke slovenščine«. Teh pa naši med seboj nesložni slovenisti za slovenščino nočejo dati od sebe, ampak uganjajo s svojo modrostjo neko scientio arcano (tajno vedo), kakor stari magi. Po vsem tem se ne bomo čudili, da postaja »nova« slovenščina neodrešenim bratom, pa tudi marsikom drugemu nerazumljiva in nenaučljiva in da bo treba zanje pisati posebne knjige, kakor Mohorjeva družba že dela. (Prim. naznanilo knjig te družbe v Slovincu št. 242 a od 24. okt. t. l.)

22. Pojasnjevanje slovenskih naglasnih razmer s srbskohrvatskimi (§§ 48—60) smatram prav tako in iz istih razlogov kakor že omenjeni Breznikov ekskurz o razvoju srbskohrvatskega pismenega jezika (str. 9—10 in 4. točka II. poglavja moje ocene) v slovenski slovnici za slovenske srednje šole za odveč in za metodično zgrešeno.

Ce pa se že za vsako ceno hoče kaj takega napraviti, je treba najprej orisati praindoevropske in praslovanske naglasne razmere ter šele potem podati sliko srbskohrvatskih in slovenskih naglasnih razmer. Taki, kakršni so ti paragrafi sedaj, niso samo metodično zgrešeni in v taki knjigi, kakor je Breznikova, odveč, temveč so tudi tako nejasni, da po njih niti Komenský in Pestalozzi z združenimi močmi ne bi mogla naučiti svojih učencev te tvarine. Sicer pa so ti paragrafi kakor marsikaj drugega v Breznikovi slovnici učencem realne gimnazije in drugim žrtvam protihumanistične gonje previsoki.

23. Skupina telt, tert, tolt, tort (§ 64.) spada metodično pred poglavje o preglasu (§§ 62—63), ker ostanejo sicer pojavi kakor zork — zrak, derti — dreti učencu nerazumljivi in ga celo zavajajo v zmoto, da ima na pr. v besedi zrak pred seboj dolgo preglasno o-stopnjo, v besedi dreti pa dolgo preglasno e-stopnjo.

Res so sicer prehodi kakor melti — mleti, berg — breg, golva — glava, storn — stran mnogo mlajši kakor preglas, ki je občeindoevropski, da, celo prekoindoevropski glasovni pojav,<sup>1</sup> toda Breznikova slovnica je namenjena šoli in marsikaj se da tako urediti, da je znanstveni volk sit in metodična koza cela. Jezikoslovje, ki se rado smatra za najbolj suho stvar, postane najzanimivejši študij, če se goji zgodovinski in primerjalno, zato v šolskih slovnicih ni treba štediti s kratkimi opazkami zgodovinske in primerjalne narave.

24. Dasi pomenita §§ 62—63 v primeri s 1. in 2. izdajo velik stvarni napredek, bosta vendarle znanstveno nezadovoljiva vse dotlej, dokler se Breznik ne odloči in uvede razlikovanje med istozložnostjo in raznozložnostjo. (Podobno velja za

<sup>1</sup> Prim. Einführung in die vergleichende Grammatik der indogermanischen Sprachen von A. Meillet, ... Übersetzung von Wilhelm Prinz, Leipzig und Berlin, 1909, str. 87.



§ 64.) Sedaj ostane vsakemu učencu uganka, zakaj je enkrat na pr. venec, drugokrat pa za-voj, ko sta obe besedi korenski sorodni z glagolom viti. Sicer pa pri preglasu nimamo samo e/o, i (prav za prav ei/oi in u (prav za prav eu/ou) vrste. (Prim. že omejneno Meilletovo delo!)

25. Poglavlje o prilikovanju glede na pravorečje in pravopisje (§§ 70.—73.) spada stvarno in metodično po večini svoje vsebine v nauko pravopisu in pravorečju ali kvečjemu takoj za sedanji § 43.

Velika škoda je po mojem prepričanju, da je Japelj uvedel v slovenski pravopis načelo etimologije (izvora) (gl. str. 4.—5.), ne morda samo zato, ker bi bili s fonetičnim pravopisom, to je s pravopisom po izreki bližji Hrvatom in Srbom, temveč v prvi vrsti zato, ker je fonetični pravopis mnogo laže priucljiv ter s tem mnogo bolj demokratičen in slovanski; s svojim sedanjim »etimološkim« pravopisom, ki je povrh na vseh koncih in krajih preluknjan s fonetičnim, smo Slovenci na čisto nepotrebnem mestu aristokratski in učenjarski. Zdi se mi, da tudi pri nas velja načelo: čemu enostavno, ko pa gre tudi komplicirano. Tudi v našem pravopisu je lep kos napačnega konservatizma.

26. O naliki ali analogiji piše Breznik čisto pravilno, da je jezikovni pojav, vendar pa navaja za njo (§ 80.) samo primere iz glasoslovja in s tem pospešuje krivo mnenje, da je razen pri glasovih v jeziku sploh ni. In vendar se oblike in skladi kakor: prenešen, zaželjen, date, vasica, luno vpraša sonce rano in marsikaj drugega iz besedoslovja in stavkoslovja splošno razlagajo kot analogične tvorbe.

Pri analogiji bi bilo na vsak način še povedati, da gre pri nji za tri stvari: za ono, ki se nalikuje, za ono, po kateri se prva nalikuje, in za povod, da je analogija sploh mogla nastopiti. Za sklanjatev moških a-osnov po moških o-osnovah je na pr. povod za nastop analogije enakost spola teh samostalnikov in maloštevilnost moških a-osnov.

Analogija in jezikovni zakon, ki je iz 4. izdaje brez sledu izginil (v 3. je še imel svoj § 300.), sta kakor siamska dvojčka, ki imata svojo posebno problematiko. Kajti odkod dobi jezikoslovec jezikovne zakone? Iz etimologij, ki jih smatra brez daljšega razglabljanja za apriorno evidentne. Iz primerov kakor grški meter, lat. mater, nem. Mutter, slovan. mati posname kar dva »glasovna zakona«: 1. indogerm. m se v indoevr. jezikih pred samoglasniki ne izpreminja; 2. praindoevr. t je ostal v vseh idg. jezikih razen germanskih in armenskega neizpremenjen.

Glasovne izpremembe razlaga moderno jezikoslovje z izpremembo artikulacije, o tem, zakaj je nastopila izprememba artikulacije, pa ne ve nič eksaktnega povedati. Sicer pa kavzalna razlaga tudi drugod ne pride do konca (začetka).

Na osnovi teh »glasovnih zakonov« se delajo potem nove etimologije, kakor daleč pač brez prevelike sile gre. Če se katera beseda, in takih je prav lepo število, takim zakonom upira, postavi jezikoslovec ad hoc nov zakon, ki je seveda še manj prepričevalen kakor prvotni, ali pa se zateče k analogiji, ki pa je samo za drugega znanstvene vesti in neizrečeno priznanje konca jezikoslovne učenosti. Kajti če se da jezikovno dogajanje kavzalno razložiti, potem so jezikovni zakoni občeveljavni, če pa takih zakonov ni, pa kavzalno jezikoslovje ni možno. Zato najrajši etimologizirajo jezikoslovni diletanti in amaterji.

In končno, ali so osnovne etimologije res apriori in popolnoma evidentne? Kaj pa, če so besede, iz katerih se posnemajo osnovni glasovni zakoni, v vseh drugih razen v enem jeziku tujke? Ali nimamo tukaj klasičnega primera za circulus vitiosus?

Kljub temu pa se smatra jezikoslovje za najeksaktnejšo duhovno znanost, a glasoslovje za ponos in cvet jezikoslovja! Koliko smemo po vsem tem verjeti ostalim še manj eksaktnim »duhovodam«, mornarji dobro vemo! A vse to naj nikogar ne žene v nezdrav skepticizem, temveč k večji kritičnosti, delavnosti in — skromnosti!

(Nadaljevanje sledi.)

## Problem spolne vzgoje v šoli.

### I.

Najbolj zanemarjena plat sodobne vzgoje je brez dvoma še vedno vprašanje spolne vzgoje, kajti tu odpovedujeta popolnoma oba najvažnejša vzgojna činitelja, dom in šola. Vsi vzgojitelji priznavamo na tistem važnost in potrebo pravilne spolne vzgoje, a kljub temu ostane vedno vse pri starem, nihče se ne upa lotiti tega dela, saj so le redki oni, ki si upajo raziskovati to vprašanje stvarno in nepristransko kot druga znanstvena vprašanja.

Zakaj je vsakemu odraslemu, bodisi materi ali očetu, bodisi učitelju ali učiteljici, tako težko, govoriti z otrokom o spolnih zadevah, tudi če priznava, da bi to bilo potrebno? Kot vzrok navajajo na eni strani starši, da je njihovo znanje o spolnih problemih tako nedostavno, nepopolno in neznanstveno, da niso upravičeni, govoriti z otroki o tem. Učitelji vseh šol, tako osnovnih kot višjih, pa se spet izgovarjajo s tem, da to ni zadeva šolske vzgoje, ker zahteva obravnavanje takih vprašanj intimno obeležje doma. Tako skuša prevaliti dom odgovornost na šolo in obratno, medtem pa gre veriga naprej v nedogled in vedno znova si otroci zbirajo svoje znanje o spolnih zadevah po istih stranpotih, kakor so si jih nekoč starši, na skrivaj, po oglih in kotih od raznih neodgovornih oseb ter si pri tem pogosto nakopljejo težko škodo za telesno in duševno zdravje, čije posledice bodo čutili vse življenje. V najboljšem primeru postopa naša vzgoja še danes tako, da molči o spolnosti nasproti otroku mnogo let kakor grob, nato napravi kratek, slovesnosentimentalen pouk o spolnih zadevah, nakar se zavije spet v stari, nepošteti grobni molk.

Prav v tem, ker je vsak odrasli prejel svoje znanje o spolnih zadevah na tako nejasen in nepravilen način, od starejših, pogosto pokvarjenih tovarišev, neodgovornih služkinj, hlapcev in dekel, le v redkih primerih od staršev, ki pa tudi niso znali o tem govoriti drugače kakor osladno in sentimentalno, leži globlji vzrok, zakaj ne more odrasli govoriti z otrokom o teh zadevah tako naravno in preprosto kakor o vseh drugih naravnih pojavih.

Vso to klavno odpovedanje vzgojiteljev v spolnih vprašanjih izvira samo iz našega popolnoma napačnega, nezdravega posmatranja spolnosti. Vse, kar je v zvezi s spolnim nagonom, posmatra naša asketična morala kot nizkotno in poniževalno in to mišljenje veje iz vseh panog naše kulture, tako iz znanosti, umetnosti, iz zakonodaje, sploh iz vseh pojavov našega življenja, tako tudi iz vzgoje. Pri tem se pa človeštvo ne zaveda, na kako šibkih nogah stoji vsa kultura, ki si ne upa priznati ogromnega pomena spolnosti, tega najmočnejšega gona človekovega. Današnji človek sicer sledi spolnemu nagonu, ker drugače ne more, toda vse njegovo spolno udejstvovanje, tudi dovoljeno, spremlja občutek sramu in slabe vesti. Ker traja boj med najmočnejšim naravnim nagonom in slabo vestjo že stoletja, ni čuda, če boleha človeštvo.

Marsikdo je odločen nasprotnik spolne vzgoje prav zato, ker je sam tako harmonična narava, da mu ni spolnost nikoli v nobenem oziru delala preglavic, oziroma si to vsaj domišlja. Takih harmoničnih osebnosti, ki bi se same pravilno dokopale do rešitve spolnih problemov, je pa zelo malo. Največ jih najdemo med onimi, ki so v vedni najtesnejši zvezi z naravo, n. pr. kmečki ljudje. Zato za kmečkega otroka problem spolne vzgoje ni take važnosti. Iz dejstva, kako dobi krava tele, da morajo gnati svinjo k merjascu itd. sklepa popolnoma pravilno, da je tudi pri človeku tako in si tako po navadi sam reši spolno vprašanje še kar nekam zadovoljivo.

Večina otrok pa tega sama iz lastne moči ne zmore in zato je za nje spolni pouk neobhodno potreben. Spolni pouk je pa samo del spolne vzgoje in brez dvoma spolni pouk sam, če je še tako pravilno podan, ne bi obvaroval mladega človeka

pred vsemi težavami, ki so s spolnim nagonom v zvezi. Lahko pa to do neke meje doseže celokupna pravilna in naravna spolna vzgoja. Spolni pouk pa naj otroku odpre pravi razgled na polje spolnih dogajanj, vzbudi naj pa v njem tudi zavest, da mu je s tem, ko je bil poučen, dodeljena nravna naloga v pogledu spolnosti.

Zahteva po spolni vzgoji in še posebej po spolnem pouku pa ni šele klic najnovejše dobe, ampak sega že daleč nazaj. Ze Rousseau se je zavzemal za to, da se naj otrok v pubertetni dobi pouči o spolnih vprašanjih. V 18. st. so filantropi, zlasti Basedow, odločno zahtevali spolni pouk. Svoje zahteve pa seveda niso utemeljevali s prirodoznanskega stališča, na katerem temelji današnja zahteva po spolnem pouku, ampak s stališča vere in morale.

Ti posamezniki so bili pa samo bele vrane in njihov klic je ostal glas vpijočega v puščavi. Skoraj prav do začetka sedanjega stoletja ni nihče rad javno govoril o spolnih vprašanjih, še manj pa, da bi se kdo zavzel za spolni pouk mladih ljudi. Vsa javnost je naravnost strahopetno izbegavala vsakemu razgovoru o spolnih problemih in šele mogočna gibanja, ki so se razmahnila v 19. st. in ki so sprožila obilo novih pobud, n. pr. žensko gibanje in socializem, pa tudi razvoj novih psiholoških ved, so dosegla, da je obrnila javnost rada ali nerada svojo pozornost spolnemu problemu, vzgoja pa spolni vzgoji mladine.

Deklice rabijo skrbno spolno vzgojo, predvsem izčrpen spolni pouk še mnogo bolj kot dečki. Doraščajočim deklicam prizadevajo skrivnosti spola mnogo več skrbi kot dečkom, kar vidimo iz tega, da začnejo mnogo raneje vpraševati in so njihova vprašanja dosti bolj pogosta in izčrpana. Vzrok leži morda v tem, ker že mala deklica podzavestno občuti, da bo igrala nekoč pozneje kot žena v spolnem življenju povsem drugačno vlogo kot mož, da bo ta vloga pasivna, da se bo nekaj z njo zgodilo. Kakor hitro pa se deklica začne zavedati, da bo tudi ona nekoč mogoče nositeljica novega življenja, pa se s temi vprašanji mnogo bolj bavi in se notranje dosti bolj muči kakor deček.

Še danes se najde mnogo ljudi, ki smatrajo kot pregrešno, če doraščajoči človek ve za spolne skrivnosti, katerim se zdi umetno podaljševanje neznanja o spolnih resnicah ideal vzgoje, ker se ne zavedajo, da »znanje« na spolnem polju ni istovetno s »krivdo«. Mladenič in mladenka morata biti točno poučena o spolnih vprašanjih, ker se morata zavedati, da tudi v njiju dozoreva spolna moč, katere pa ni treba pričakovati s strahom in studom, ker bo lahko tudi njima kakor vsakemu človeku vir veselja in moči, če bosta le prav pripravljena na njo.

Pri večini ljudi je danes že zmagalo prepričanje, da je najpotrebnejši in najvažnejši del pravilne spolne vzgoje primeren spolni pouk. Vzgojitelji, starši in učitelji, pa si niso edini v tem, kdaj se naj to vrši. Vedno znova naletimo na mnenje, da se naj to vrši sorazmerno precej pozno, takrat, ko je spolni razvoj že do neke meje zaključen, na noben način pa ne pred 12. do 14. letom. Kdor tako govori, dokazuje s tem, da razume prav malo o duševnem življenju otroka in mladostnika in tudi ne ve za dokazano dejstvo, da je večina dečkov v pubertetni dobi vdana samozadovoljevanju, da pozna mnogo srednješolcev in srednješolk višjih razredov že celo spolno občevanje. Pa tudi tistim otrokom, pri katerih ni prišlo do telesnega spolnega udejstvovanja, ni s takim zapoznelim poukom prav nič pomagano, ker so si že prej pridobili svoje spolno znanje po krivih poteh, saj razodenejo v večini primerov nepoklicane osebe deci spolne skrivnosti že v zelo rani dobi, kar bi lahko današnjim odraslim potrdila njih lastna mlada leta. Razen tega vidijo otroci tozadevne slike, resnične prizore itd., čitajo knjige, slišijo razgovore, ki niso namenjeni njih ušesom, in iz vsega tega si počasi sestavijo približno sliko o tem vprašanju, ki je pa seve sila popačena in umazana.

Ako zve otrok za spolno dogajanje iz zakotnih virov, se mu odkrije navadno v zvezi z raznimi umazanimi in ogabnimi dogodivščinami. Ker zve otrok na ta

način o spolnih zadevah vedno v zvezi z nečednostmi, si potrdi sam pri sebi ono, kar je že prej domneval pri molku odraslih, da namreč gre tukaj res za sicer silno zanimive, a umazane, grde in prepovedane zadeve. Ker pomeri otrok svojo novopridobljeno znanje po navadi najprej na one, ki so mu najbližji, torej na lastne starše, ni čuda, če se prikrade pogosto tudi v njegovo posmatranje očeta in matere rahla senca, ki bi lahko odpadla, ako bi kdo otroku pravočasno odkril spolne dogodke v resnični, naravni luči.

Ce bi živel otrok v okolici, v kateri bi se ne bilo treba bati, da ga poučijo nepoklicana usta prerano, bi bil brez dvoma najprimernejši čas za pričetek spolnega pouka takrat, kadar začne otrok staviti prva tozadevna vprašanja, n. pr. odkod pridejo otroci, kar se zgodi navadno okoli 6. leta, pri tem otroku prej, pri onem pozneje. Ker se pa vedno lahko zgodi, da živi v otrokovi okolici nekdo, ki z veseljem oddaja svoje popačeno znanje o spolnih zadevah nepoučenim, n. pr. izprijen tovariš, pokvarjena služkinja itd. in ki pouči otroka že dovolj temeljito in izčrpno, je treba to preprečiti in poučiti otroka pravočasno, tako zgodaj, da ni mogel biti že nihče prej. Le na ta način se prepreči zakotni spolni pouk, ki je največja nevarnost za vsakega človeka, ker mu lahko za vse življenje postavi spolnost v nepravilno luč.

Ako kdo postavi otroku pojave spolnosti v napačno, grdo luč, lahko to vpliva na vse otrokovo poznejše življenje v slabem smislu, kar je šele psihoanaliza nekoliko pojasnila. Vse ono, kar ga zanima, kar je do sedaj posmatral preprosto in naravno, mu ožigosajo kot nespodobno in v vsem ravnanju odraslih vidi vedno znova, da je spolnost nekaj, o čemer ne govore, torej najbrže res nekaj grdega. Ker hoče dobro vzgojen otrok ustreči svoji okolici, misli, da mora vse to črtati iz spomina, in tako se trudi, kako bi vse tozadevne misli potlačil. Posledica tega je, da se vse te potlačene misli in zatajena nagnjenja skrijejo v podzavest, in tak otrok bo še kot odrasel človek vsemu, kar je s spolnostjo v zvezi, izbegaval ali pa se ne bo nikdar povzpel nad zgolj telesno uživanje. Razni nevrotični pojavi, frigidnost itd. so najčeste posledice tega prvega napačnega spoznavanja spolnosti.

Ze če se razložijo otroku čudeži življenja na lep način, zbudi to v njegovi notranjosti neko vznemirjenje, zato si lahko predstavljamo, koliko škode povzroči v otrokovi notranjosti, ako sliši takoj izpočetka o spolnosti v zvezi s umazanostmi. Nevarnost, da bi lahko zakotno pogovarjanje o teh stvareh še naknadno vplivalo v slabem smislu na otroka, lahko starši do neke meje preprečijo s tem, da otroka ob tej priliki že tudi opozore na dejstvo, da govore slabo vzgojeni ljudje, otroci in odrasli, o spolnih zadevah kaj radi na grd in nespodoben način, da je zato za otroka, kateremu so že itak starši vse povedali, nepotrebno, pogovarjati se s takimi ljudmi o stvareh, o katerih je treba govoriti vedno samo s spoštljivostjo. Starši pa ne smejo misliti, da je že vsak otroški pogovor, ki obravnava spolne zadeve, višek pokvarjenosti. Docela naravno je, da skušajo otroci izmenjavati svoje misli o teh problemih, ki se jim zde tako važni. Otroke je treba samo navajati na to, da bodo govorili o tem vselej dostojno in spoštljivo.

Dobo, v kateri se naj začne s spolnim pukom, je težko natanko določiti. Za vsakega vzgojitelja pa mora veljati pravilo: čimprej. Bolje navidezno leto zgodaj, kakor je bilo neobhodno potrebno, kar se pa ne da nikoli določiti, kakor dan prepozno, kajti en sam dan lahko v tem oziru vpliva na vse otrokovo poznejše življenje v slabem smislu. Če se ne obrne otrok s tozadevnimi vprašanji sam na svoje starše ali učitelje, naj začno le-ti s spolnim poukom tudi brez vprašanj otrokovih. Neopravičljivo lahkomišelní so starši, katerim se zdi čisto v redu, da otrok nič ne vprašuje o teh rečeh. Po navadi mislijo, da so še preveč otroški, da še zato niso o vsem tem razmišljali in so veseli, da jim ni treba motiti te otroške nedolžnosti in začenjati pogovora, katerega jih je strah. Medtem pa je največkrat tako, da vedo otroci o teh stvareh več, kakor se staršem sanja, a nočejo govoriti,

ker so že zdavnaj zgubili zaupanje do staršev. Ko sta pa deček in deklica že malo starejša, ko dosežeta štirinajsto, petnajsto, šestnajsto leto, se zdi staršem samo po sebi umevno, da že vse vedo. Ne vprašajo pa, odkod so črpali svoje znanje, ker so v svoji strahopetnosti samo veseli, da so ušli tej svoji dolžnosti.

Nikoli ne smejo vzgojitelji otroka na lep ali grd način odpraviti, ako se obrne s takimi vprašanji na nje, nikoli pa si tudi ne smejo pomagati z lažmi, s tem, da mu natvežejo katero izmed znanih bajk o postanku otrokovega. Starši se pogosto izgovarjajo, da ohranjajo take bajke otroku še dalje neskaljen otroški raj, v resnici je pa to samo izgovor, s katerim prikrivajo svojo strahopetnost in svojo vzgojiteljsko nerodnost. Otrok, ki stavi v vsej priprostosti kako tozadevno vprašanje, a ga starši zavrnejo z bajkami, postane kljub temu še posebno pozoren, ker zasluti takoj, da se skriva za očitno zadrego staršev neresnica in sedaj je šele prav posebno dostopen vsemu, kar bo zvedel o tem predmetu od drugod.

Prav zato, ker starši niso zmožni, govoriti z otrokom prostodušno o postanku človeka, zato tudi v večini primerov niso zmožni, pripraviti ga na to, da se bo zgodil v družini vesel dogodek, da bo dobil bratca ali sestrico. Tako je otrok čisto nepripravljen na ta dogodek in lepega dne se znajde pred dejstvom, da je prišel v družino mal kričač, za katerega seveda še ne more čutiti nobene ljubezni, ko je pa preveč presenečen. Kako usodno pa lahko vpliva na starejšega otroka prihod malega bratca ali sestrice, če je na ta dogodek čisto nepripravljen ali pa le slabo pripravljen, nam je razkrila šele individualna psihologija. Posebno v primeru, če je bil do sedaj edini otrok in užival nedeljeno ljubezen staršev, sedaj pa mora kar naenkrat deliti ljubezen staršev ali pa če se mu celo zazdi, da mu je vso vzel novi družinski član in da je sedaj potisnjen v ozadje, ga lahko to vrže popolnoma iz tira in vzbudi v njem čuvstvo manjvrednosti. To bi se pa mu lahko prihranilo, če bi ga bili starši pravočasno pripravili na prihod novega bitja, tako da bi se ga s starši vred veselil.

Tudi v primeru, če otrok do spolne dozorelosti po naključju ničesar ne zve o spolnih zadevah, kar se še pogosto dogaja, vendar ni priporočljivo, da šele takrat zve vse, kar zadeva spol človekov. V dobi spolnega dozorevanja, v pubertetni dobi, mora oddajati telo vse razpoložljive snovi za telesno zorenje. Ker je na ta način telo vsestransko zaposleno in obremenjeno, ni čuda, če je telo šibko in zdravje rahlo. To pa vpliva neugodno tudi na duševnost, ki je itak vsa v neredu. V pubertetni dobi se mladi človek šele prvič zave, da je tudi on samostojno človeško bitje, zave se svoje osebnosti, razvije se mu značaj in volja, v njegovi notranjosti se pojavi vse polno novih čuvstev in strasti, o katerih se mu v brezskrbni otroški dobi še sanjalo ni. Kar čez noč preplavi otrokovo dušo mogočen, skrivnosten val, ki ga do dna izpremeni. Zato tvorijo pubertetna leta, ki so vse prej kakor lepa in srečna, za mladino le verigo neprijetnosti in težav, in še kadar odraste, ima človek ta leta vedno v nevšečnem spominu.

Bolj kot kdaj prej je potrebna mlademu človeku v tej dobi skrbna vzgojiteljeva roka, ki mora predvsem gledati na to, da bo mladega človeka duševno čim bolj razbremenila, da ga ne bo obtežila z ničemer, kar bi mu lahko notranji nemir še povečalo. Zato je tudi sila težka vzgojna napaka, obremeniti mladostnika šele v pubertetni dobi, ko je že itak preveč zaposlen s samim seboj, s spolnimi skrivnostmi in ga siloma iztrgati iz nevednosti, v kateri ga je okolica do sedaj umetno vzdrževala. Ako razgrnemo šele v tej dobi pred mladim človekom vso prostrano polje spolnega dogajanja, ga samo še bolj otežimo, tako da ga lahko celo občutno spravimo iz ravnotežja.

Mnogo bolj ugodna in primerna za spolni pouk je otroška doba. Ako zve otrok o spolnih vprašanjih, preden začne njegovo lastno spolno dozorevanje, uteši to samo njegovo radovednost, a ga ne spravi iz ravnotežja. Vse spolne zadeve prebavi otroško mirno in jih samo uvrsti v zaklad svojega znanja, tako

da se mu zde takrat, ko začne sam spolno dozorevati, spolne zadeve že nekaj davno znanega. Na ta način mu je znatno olajšan prehod iz otroške v zrelostno dobo. Ako hoče torej vzgojitelj doseči, da bodo pubertetna leta zaupanega mu otroka nekoliko manj burna, mora z naravnim spolnim poukom, ki se naj opira bolj na razum kot na čuvstvovanje, vzeti spolnemu polju nepotrebno meglenost in nejasnost, otrok mora s pravilno spolno vzgojo vraščati v naravno posmatranje spolnosti.

Otroku, kateremu je skrbna materina ali očetova beseda odprla razgled v prostrano, tuje polje spolnega dogajanja, se bo tega zavedal vedno z resnobo in vedno se bo spominjal tudi na tem polju s hvaležnostjo staršev, ne da bi moral pozneje kdaj sam pri sebi o svojih starših priznati, da so v tem pogledu odpovedali. Prav s tem, da molče o teh zadevah, pa si tudi starši za vselej zapravijo zaupanje svoje dece. Neomajeno zaupanje, ki ga občuti v zgodnjih otroških letih večina ljudi do svojih staršev, izgine prav v dobi, ko se začne otrok zanimati za spolna vprašanja in ne dobi od staršev nobene pomoči. Takrat pa ne zagrne samo v spolnih zadevah svoje notranjosti pred starši, tudi v drugih zadevah se začne od njih oddaljevati in tako je prav to odpovedanje staršev pri spolnem pouku pogosto vzrok, da začno otroci hoditi svoja pota, česar se pa ne zavedajo ne starši in ne otroci. Nasprotno pa se vedno znova lahko opaza, kako je otrok, ki je bil deležen pravilnega spolnega pouka od staršev, hvaležen za to in kako se oklene staršev še z večjo ljubeznijo in z večjim zaupanjem. Zato bi ne smela dopustiti mati in oče, da jima uide ta redka prilika, pokazati otroku, da mu hočeta biti res odkritosrčen svetovalec v vseh zadevah in za vse življenje.

Ker je torej nujno potrebno, da se začne s spolnim poukom čimpreje, vsaj takrat, kadar začne nepokvarjeni otrok vpraševati o teh zadevah, kar se zgodi navadno še pred vstopom v šolo, je jasno, da je to predvsem naloga doma, prevzeti začetni spolni pouk in ga otrokovemu razvoju primerno nadaljevati. Starši ne smejo tej svoji nalogi nikoli izbegavati, saj je celo nerodno poučevanje o teh zadevah s strani staršev še vendar mnogo boljše kakor strahopetni molk. Starši, zlasti matere, morajo pri tem paziti samo na to, da ne zaidejo v nezdravo sentimentalnost in mistiko, ki je popolnoma odveč. Spolni pouk staršev bo sicer vedno bolj čuvstveno poudarjen kakor pa spolni pouk tujih oseb, ker se v mislih in besedah pletejo vedno primerjave na lastno družino. Nikoli pa ne sme biti spolni pouk preveč s čuvstvi obremenjen, ker bo to otroku pravilno razumevanje spolnih dogajanj samo otežilo.

Ker se odrasli po krivici sramuje spolnega nagona in ga zanikava, dasi mu vendar mora slediti, zato tudi kar ne more o njem prostodušno in naravno govoriti. Otrok pa še ne pozna vseh teh globljih notranjih ovir pri vseh vprašanjih spolnosti kakor odrasli človek, za otroka in mladostnika je razmnoževanje rastlinstva in živalstva, pa tudi človeštva popolnoma preprosta, naravna, nezapletena zadeva, ako mu vse to pokažemo v pravilni luči, kajti otrok, ki še nima izkušenj na tem polju, ne more vezati na te pojme osebnih spominov. Pri odraslem je drugače. Spolno doživljanje je za vsakega, tudi najpreprostejšega človeka, z izjemo največjih propalic, nekaj, kar se ne tiče samo njegove telesnosti, ampak zadeva tudi njegovo duševnost v tako veliki meri, da n. pr. ne more govoriti o funkciji svojih seksualnih organov tako prostodušno kakor o funkciji svojih prebavljivih organov. Prav zato, ker so na tem polju nekako obteženi s spomini, predstavami in zasnovami, se ljudje ne morejo rešiti te teže niti takrat, kadar govore o tem onim, ki še vidijo v vsem tem samo naravna, brezosebna dogajanja, namreč otrokom in mladostnikom. Tako je tudi nastala sramežljivost, ki pa ni niti med kulturnimi narodi povsod enako trdno očrtan pojem. Kljub temu, da so spolna doživetja v svojem najglobljem jedru še vedno docela osebne, notranje zadeve, govorimo že vendar danes o njih mnogo bolj odkrito in prostodušno kakor pred

desetletji. Vedno znova pa se zgodi, da prav isti ljudje, ki so zmožni, obravnavati spolne zadeve naravno in preprosto med sebi enakimi, torej med odraslimi, popolnoma odpovedo, ako je treba o istih vprašanih govoriti z otroki. Prav v tem pa tiči vsa tragika spolnega pouka, ki bo tako dolgo že v kali slab in nepopoln, dokler se ne bo sleherni vzgojitelj zavedal, da mora takrat, kadar hoče pomagati otroku s tem, da mu razjasni spolna vprašanja, brezpogojno odvreči vse spomine, vse lastne duševne boje, ki so v zvezi s spolnim nagonom, ker bo drugače zajadral s svojim poukom že kar izpočetka na napačni tir. Krivda odraslih je, ako se izpremeni prostodušnost v posmatranju vseh spolnih zadev, ki je lastna otroku in doraščajočemu, v napačno posmatranje vsega, kar je s spolnostjo v zvezi. Preden hoče kdo otroka poučiti o spolnih zadevah, se mora sam prej dobro zavedati, da ga ne sme obtežiti s tem, kar vidi on sam v spolnosti, kar pa za otroka še ne obstaja. Le tako se bo končno vendar lahko pretrgala tista veriga v pojmovanju spolnih zadev, ki se vleče od roda do roda, kajti skoraj sleherni človek je do sedaj prejel svoje znanje o spolnih zadevah iz temnih, nepravilnih virov, okoli vogla, pri zadnjih vratih. (Konec sledi.)

### Pogojne kazni tudi v šolskem življenju.

Ko se začne novo šolsko leto, pride vsak otrok s culico dobrih sklepov v šolo; nobenemu ne manjka sedaj dobre volje, ali kmalu se pokaže, da je meso preslabo. Tu pusti kateri vsa pravila dobrega tona v nemar, drugi zopet se pregreši zoper občestvenega duha, tretji krši šolski red, tu pa tam se primeri pač tudi še kaj hujšega. Pravi vzgojitelj proži otroku priliko, da svoj pregrešek popravi, in mu da v ta namen nekaj časa, da se poboljša. Ako je pogojna sodba v pravnem življenju pri odraslih, v vsakem oziru odgovornih ljudeh že davno običajna, tedaj tudi šola ne sme več zastajati za življenjem. Pri tem pa nikakor ni na mestu tako daleč segajoča popustljivost, da bi se moral vsak prestopek spregledati otrokom brez kazni. Ako kak otrok premišljeno in namerno prekorači postavljene mu meje, tedaj je primerna kazen, taktno in o pravem času uporabljena, priporočljivo vzgojno sredstvo, če se poleg tega vestno preiščejo tudi psihološki razlogi in če se kolikor mogoče odpravijo. Pa tudi takrat dajmo otroku nekaj časa in mu nudimo s tem priliko, da svojo napako popravi ter pokaže, da so v njem tudi dobre, pozitivne sile na delu. Ako zna vzgojitelj vsako otroško napako izrabit kot motor za dobra dejanja, tedaj je mojster. Dobre volje ne manjka nobenemu otroku, ali treba jo je sprožiti. (Sud. Schule 1934/1.)

—en—

Narodna šola ni šola za učenjake in znanstvenike v miniaturni. Poljudna izobrazba je njena naloga.

Prava izobrazba zajame celega človeka, njegovo mišljenje, čuvstvovanje in hotenje, njegovo dušo in njegovega duha, njegovo delovanje in ustvarjanje, njegov prosti čas, njegovo telo in njegovo roko, njegovo hrano in pijačo, njegovo hojo in sedenje, skratka vse njegovo življenje in bitje.

Narodna šola je kljub delovnošolskemu pokretu v splošnem ostala, kakršna je bila... Ona slej ko prej boluje za obrazovalnim balastom, za razkosanostjo obrazovalnih snovi. Še vedno je usmerjena na znanstveni sistem in ne na življenje otroka in sedanjosti. Tudi premalo upošteva poklic, ki se mu hoče otrok posvetiti ali ki se ga naj oprime. Skratka, narodna šola se ne ravna po otroku in ni življenjska.

H. Schübler.

## Naše čitanke.

Načeti bo treba vprašanje čitank za naše narodne šole. Sicer imamo čitanke, niso pa povsem takšne, kakršnih si želimo in kakršne mora šola imeti. V bistvu dobe naši učenci od prve izdaje teh čitank sem vsa ta leta isto čtivo. Nekoliko izprememb je res prinesla vsaka nova naklada, ali na sistemu samem se ni nič izpremenilo.

S pojmom »čitanka« zdužujemo še vse preveč misel na nekaj stalnega, na nekaj, kar ostane za dolgo dobo let v isti obliki. Isto čitanko so uporabljali otroci, ki so sedaj že skoro odrasčenci, isto čitanko uporabljajo tudi otroci, ki hodijo sedaj v šolo, ista čitanka naj ostane še za bodoče generacije! Starši, ki imajo več otrok, že vedo, kaj bo čital otrok, ki stopi letos v višji razred, učitelju ni treba več priprave, saj zna vsebino čitanke že skoro na pamet — skratka: vse se razvija, modernizira, vse je v valovanju, le čitanka je skala, do katere valovi ne segajo.

To je vendar lepo stanje! Mir in pokoj na vseh koncih in krajih! Ali je to dobro? Čujemo sicer in čitamo, da to stališče ni pravilno, dvigajo se tudi pohlevni glasovi z zahtevami po bolj zanimivem, novodobnem, bolj aktualnem čtivu za učence, ali čitanka se doslej še vsem takim naporom posmehuje.

Razumemo, zakaj je tako! Čitanka je dobila svoj sloves v dobi, ko je stala v središču vsega pouka na narodni šoli, ko je tvorila važno koncentracijsko vez za vse učne predmete. Tedaj je bila čitanka začetek in konec vseh učnih stremljenj. Ker je bila tako tesno povezana s celokupnim poukom, zato je bilo potrebno in umevno, da je morala imeti stalno obliko in da jo je pridržala celo vrsto let. To dejstvo je napovedalo tudi smer za izbiro beril. Zahtevalo je mnogo realističnega gradiva v kolikor toliko znanstveni obliki.

Ko pa je čitanka zgubila svoje vzvišeno mesto v središču učnega ustroja, ko so uvideli, da ne more s pridom služiti vsem koncentracijskim smotrom, ker je predstavljala namesto življenja sistem, tedaj je dobila sicer druge, etične naloge, ali prepričanje, da mora biti čitanka knjiga, ki ima strogo začrtano obliko, je ostala in to do današnjih dni.

Pomislimo na učenca, kateremu naj vendar čitanka služi v prvi vrsti! Ali imajo naši otroci vobče čitanke radi? Težko bo najti učitelja, ki bi temu pritrnil. Otrok knjigo, ko jo dobi, hitro pregleda, čita iz nje kaj takega, o čemer misli, da bo zanimivo, potem pa knjigo odloži. Ne zanima ga več! Že misel na to mu ni všeč, da bo v njej čital vse dolgo šolsko leto. Saj bo moral iz nje črpati toliko časa, včasih celo po več let. Le tisti, ki otrokove duše prav nič ne poznajo, se čudijo, če otroci ne najdejo potrebne ljubezni za šolske čitanke.

Poleg vsega tega pa je tisto gradivo sploh tako malo zanimivo za otroke. Zakaj? Najbolj zato, ker je preveč šolsko, ker v njem ni pravega, toplega življenja!

Kot nastavnik metodike imam često priliko, da z gojenci učiteljske šole pred njihovimi praktičnimi nastopi v narodni šoli pogovorim učne slike iz čitanja. Kolikokrat smo že dognali, da je situacija v nekaterih berilih povsem nemogoča, da ni niti prepričevalna v vzgojnem smislu, da je preotročja itd. Kaj pravite k berilom, v katerih stori kak otrok kaj lepega, dobrega, pa dobi za to prijetno konkretno nagrado? Ali ne pravimo s tem otrokom naravnost, da je »dobro« storiti koristno in dobičkanosno delo? Če si bo otrok prisvojil »nauk« takega berila, če ga bo izvrševal v praksi, pa ne bo takega vidnega in okusljivega efekta ko v čitanki, kaj potem? Premalo vidimo v takih berilih, da bi bil kak otrok zadovoljen in poplačan s tisto notranjo zadovoljnostjo nad izvršenim dobrim delom, ki naj bo za vsakogar vendar najvišje plačilo in ki tudi pozneje v življenju navadno ostane edino plačilo.

Pa še drug primer! Zadnjič smo morali obravnavati tisto berilo, ki pravi, da je neka deklica žrtvovala za bolno mater dragocene knjige, katere je bila dobila



radi svoje izredne marljivosti v šoli kot dar. Prodala jih je, to je opazil »Deus ex machina« gospod, kupil je tiste knjige in jih je vrnil otroku. Kaj ne da, to je bil plemenit otrok, ki je žrtvoval tako ljub in dragocen dar za svojo bolno mater? Ni res, berilo nas pouči, da je bil tisti gospod plemenit, menda zato, ker je izdal zanj malenkostno vsotico denarja iz hipnega sočuvstvovanja, o otroku tega ne pove. Zdaj pa mi pokažite otroka, ki se bo navduševal nad plemenitim dejanjem bogatega gospoda, ko pa berilo edino, res plemenito dejanje, namreč otrokovo, tako malo upošteva!

Takih in sličnih primerov je dobiti po naših čitankah prav mnogo. To pomeni, da se sestavljalci niso mogli otresti tistih spon, ki jih je ustvaril okoli čitank čas. Niso mislili na to, da čita berila otrok, da morajo zato biti izbrana z njegovega vidika, ne pa s stališča, da bodi berilo le nekak ovoj za nauk, in sicer za nauk v smislu odraščenca.

Ko že govorimo o berilih, ozrmo se še malo na pesmice v naših čitankah! Otrok vobče ne ljubi pesmic. To ve najbolje učitelj, ki je knjižničar na šoli. Če otrok vzame kako knjigo v roke, pa vidi, da so pesmi, jo spet odloži. Zakaj? Čul sem, da radi tega, ker mu je poezija previsoka. To bi veljalo za lirične pesmi, ker so često izraz za čuvstva, ki jih otrok ne pozna, ki jih še ne more imeti v taki izmeri ko pesnik, odraščeneček. Ali dejstvo je, da otroci ne ljubijo niti pripovednih pesmi. Ritem, rima — to je otroku nekaj nenavadnega, nevsakdanjega. Način izraževanja je povsem drugačen, kakor ga otrok čuje v vsakdanjem življenju. Otroka je treba šele prav polagoma uvajati v lepoto tega izraževanja, v lepoto poezije sploh. To pa se mora storiti ob skrbno izbranih najboljših zgledih naših pesnikov, takih pesnikov, ki so zajeli v nje utripe otroške duše, ki so zlili vanje svoja čuvstva, sprejemljiva za otroška srca. V čitanke torej ne sodijo kake »tudi« — pesmi, kaki bolj ali manj priložnostni spevi, ampak ona naj nudi otrokom le čisto, vzvišeno poezijo. Ta jim naj odpre pota do razumevanja neizmerno dragocenega blaga, ki spava v pesmih.

Naposled imajo naše čitanke tudi realistično snov. Reči pa moram, da mi ta z malimi izjemami najmanj ugaja. Tako malo je tam izvirnega, svežega življenja in toliko je suhoparnih opisov. Opisi, ki niso obenem orisi, ki otroku ne govore neposredno s stališča opazovalca, očividca samega, ne spadajo v čitanke. To je zanje le balast, za učitelja in otroka pa muka. Saj se da vse prikazati v prijetni, nekako osebni obliki! Pomislimo mi sami na to, kakšne opise radi čitamo, in privoščimo tudi naši deci slično čtivo.

Toliko za danes o čitankah v stalni obliki! Pa mora ta oblika res biti stalna? Kakor vsak, tako se tudi otroci zanimajo vedno za kaj novega. Aktualni dogodki n. pr. povedo otrokom prav toliko zanimivega kakor nam odraščencem. Zato naj bi našel otrok tudi v svoji čitanki vselej kaj novega, kaj takega, kar ni stereotipizirano, ampak kar ima vedno na novo zveze z resničnim življenjem. Otroci si ne žele tistih zgodb z Janezki, Bojančki itd., zanima jih vse, kar se dogaja okoli njih in kar je dostopno njihovemu razumevanju in zanimanju.

Tako nalogo bi mogle izpolniti le čitanke, ki pridejo učencem v roko večkrat na leto, torej nekak šolski časopis. Recimo, da dobe otroci na leto 10 takih časopisnih števil, ali bi bili izdatki res toliko večji ko pri sedanjih čitankah? Gotovo ne! Zadostovala bi vsakokrat po 1 tiskovna pola, vezave ne bi bilo posebne, naklada pa bi bila prav velika.

Ali ne bi bila to idealna čitanka? Otroci bi jo pričakovali z veseljem in radi bi jo imeli. Seveda bi moral način aprobacije biti drugačen za te čitanke, kakor je to bilo doslej. Šolska oblast naj bi poverila dobro izbranemu redakcijskemu odboru nalogo, da snov določi na lastno odgovornost. Drugače bi bila pot do odobritve predloga in ne bi dosegli tega, česar si želimo, namreč da bi učenci imeli čtivo pravočasno v rokah.

Torej proč z običajnimi čitankami! Dajmo otrokom čimveč novega čtiva, in sicer tudi vsako leto novo. Čtivo enega leta ne bi moglo v celoti služiti tudi za nadaljnja leta. Drugače pridemo kmalu spet na sedanje čitanke.

Kaj, ko bi kdo sklical kako anketo v to svrhu? Toliko anket imamo, zakaj ne bi bilo kdaj tudi ankete v tako važni zadevi?

## Šola in dom.

Jurančič Josip:

### Vzgojne prilike.

(Iz zbirke »Vzgojne prilike.«)

Nekega jesenskega večera sem sedel v domači trgovini. Trgovec jo je že zaprl in je sklepal dnevno blagajno. Tema je že objela vas. Pri zadnjih vratih je vstopil mlad, plečat fant dvajsetih let. Poznal sem ga dobro. Trgovcu je ponudil krompir. Trgovec je sprejel ponudbo s pravim zadovoljstvom. Dnevna cena krompirja je bila en dinar, a ponudna šestdeset para. Fant se je s ceno zadovoljil in pričel nositi krompir na tehtnico. Na tehtala sta dvesto kilogramov.

Fant si je za »lukič« privoščil osminko litra florijana, zemljo in kos »braunšvajgarice«. Trgovec je spravljaj krompir iz veže v klet, s fantom sva sama ostala v trgovini.

»Kako to, da ste prodali krompir po šestdeset para, ko je vendar po dinarju«, sem previdno vprašal. Fant je zardel, nerodno mu je bilo.

»Pros.m Vas, ne povejte ničesar očetu!« Vedel je, da sva bila z očetom dobra znanca.

»Kaj naj bi povedal?«

»Vi dobro veste, kakšni so naš oče. Ni in ni dobiti od njih pare takole, saj veste, za cigarete in kakšne druge potrebe.«

»Ali bi očeta res ne bilo mogoče pridobiti, da bi Vam včasih stisnil kak dinar?«

»Ni!«

»Naca, ali se Vam ne zdi tako početje nepošteno? Med potjo, ko vozite krompir domov, ga prodajate v svoj prid! Vi izrabljate očetovo zaupanje!«

Molčal je in je nehal jesti.

»Glejte vendar, kakšno škodo ima Vaš oče. Dvesto kilogramov krompirja ste prodali za stodvajset mesto za dvesto dinarjev.«

»Vem to, pa vendar sem ga moral prodati, da plačam trgovcu dolg. Ostane mi le malenkost. Trgovec je že grozil, da bo povedal očetu, ako ne plačam. Ako oče zvedo, me pretepejo do smrti.«

»Tu vendar ne gre za to. Mlad človek vendar mora dati nekaj nase. S takim ravnanjem boste postali sila površen in lahkomišeln človek. Ali si morete predstavljati življenje, kjer bi vsak vlekel na svojo stran?«

»Kolikokrat sem že o tem razmišljal in sklenil, da se ne bom nikdar več spuščal v take prodaje, a zopet je bila prilika, da sem se zadolžil.«

»Ali tudi drugi tako delajo?«

»Tudi.«

»Ali kaj gledate v bodočnost? Kaj bo takrat, ko boste Vi sami gospodar?«

»Ce bom imel otroke, tako ne bom z njimi ravnal, kot ravnajo naš oče z nami.«

»No, Naca, kako bi Vi postopali?«

»Zaupal bi jim in jim nudił priliko, da včasih tudi kaj po svoje ukrenejo. Prosim Vas, ne omenite o tem ničesar očetu.«

»Ne bom. Samo nekaj mi morate obljubiti, — da je bila ta kupčija zadnja!«

Naca se je zagledal v tla in molčal.

»Ne morete?«

Poltiho: »Bom. Samo prosim Vas, poskušajte našega očeta pridobiti, da bodo z nami postopali drugače. Vi to lahko storite, na Vas mnogo dajo.«

»Na vsak način poskusim!«

Dvoje je tu: oče, ki pretrdo ravna z otroki, in trgovec, ki zna dane prilike speljati v svoj prid.

Fant je odšel. Trгоvec je prišel iz kleti, odprl knjigo dolžnikov in prekrizal z rdečim svinčnikom nekaj beležk.

»Težki so danes -kšefti!«. Iz ljudi ni dobiti denarja, od nas pa zahtevajo točna plačila.«

»Ne vem, če je ravno tako!«

»Ti dvomiš? Ti misliš radi tega krompirja!«

»Da! To po mojem niso več -kšefti«, za tako trgovino imamo v navadaem življenju čisto drugo ime.«

»Lahko jo imenuješ, kakor jo hočeš, v kraju je taka navada že silno stara in midva je ne bova odpravila, a če se tudi oba postaviva na glavo. Kako pa naj fantje plačujejo svoje dolgove in dajejo za pijačo po večerih, ko vasujejo!«

»Ta fant vendar niti ne kadi. Vasuje pa itak ne, ker ga oče ne pusti zvečer iz hiše.«

»Seveda ne pusti, a pride drugače na svoj račun.«

»Kako to?«

»Ko stari po nedeljah zjutraj odide k rani maši, pride k meni po čaj in sladkor in si ga s sosedovo dekle kuhata. Včasih še celo ležeta. Sedaj je dekla zanosila.«

»Tako! In tebi je seveda to vseeno?«

»Seveda, kaj mene briga, samo da prodam.«

»To vendar ni res! Ali se ne zavedaš odgovornosti! Ti na eni strani fantu daješ priliko, da krade, na drugi strani ti pa fantova lahkomišelnost nese. Končno ti je pa fant gotov plačnik, ker mu pogroziš z očetovo strogotstjo.«

»Ti me hočeš spovedati?«

»Ne spovedati. Povem ti samo, da je trgovina trgovina, goljufija pa goljufija.«

»No, tako daleč sva prišla z najinim prijateljstvom?«

»Oprosti, prijatelji so si odkriti in si povedo resnico. Jaz ne bom s svojim prijateljstvom zagovarjal tvojih krivih računov.«

»Nisem pričakoval kaj takega od tebe.«

»Tudi jaz od tebe ne. No, pa vendar ne bodi tako nedostopen. Ti imaš tudi otroke. Ali bi si želel, da bi ti v trgovini kradli in te varali na vseh koncih in krajih?«

»Ne!«

»No vidiš! Cemu potem slabost drugega obračaš v svoj prid?«

»Nisem o tem nikdar razmišljal.«

»Ali boš razmišljal od sedaj naprej? Ali si pripravljen, da je bila taka kupčija danes zadnja?«

»Je.«

»Tudi če ravno slučajno ne bom navzoč?«

»Tu je roka!«

Udarila sva, kot bi napravila veliko kupčijo.

Oče Janževc me je nekoč povabil v zidnico. Z veseljem sem se odzval, računal sem, da bova lahko govorila tudi o njegovih družinskih razmerah.

Po običaju sva pričela z žganjem in prešla k vinu, klobasam in kruhu. Izpil je par kupic duškoma in že sva bila v sredi razgovora o samih domačih zadevah.

»Strašne težave imam z otroki. Ne ubogajo me. Mi stari smo bili v tistih letih čisto drugačni.«

»Vam pač ni sile. Vaši otroci so zdravi, pametni in delavni. Če pa včasih kaj po svoje naredijo, pa jim tudi ne smemo šteti v zlo.«

»Razumem dobro to, a če v tem nimajo prave mere. Zena mi je umrla, ko so bili še majhni. Štirje so, trije sinovi in ena hčerka. Zena me je tik pred smrtjo za božjo voljo prosila, da naj se ne ženim, da ne bodo otroci ob grunt. Težko sem bil sam. Težko sem držal besedo. Vsak večer, še sedaj molim z otroki rožni venec za dušni blagor pokojne. Fantje mi ne smejo ponoči na vas. Tudi hčerka je pod strogim nadzorstvom. Pod njeno okno se nihče ne upa. Ključ od vrat imam pod zglavnikom. Fa kljub temu ne pomaga nič. Glejte, sedaj je sosedova dekla noseča z Nacem, Julia pa z onim falotom Markuceem. Vrhutega mi vsi kradejo in me vara'jo. Na žive in mrtve se peham, a vse zastoj, otroci so mi faloti. Vse bodo napravili, kar sem s težavo spravil skupaj.«

»Stric, jaz imam o Vaših otrocih čisto drugo mnenje. Mater so zgodaj zgubili, zrastle so brez njene ljubezni, ki tako dobro oživlja otroško dušo.«

»Saj vem, Vi vedno potegnete z mladimi. Da bi jaz ne imel otrok rad, pravite, to ni res!«

»Preveč radi jih imate. Preveč se ravno pehate za nje. Pri tem pa pozabljate, da so Vaši otroci tudi ljudje in sedaj že odrasli, ki imajo svoje potrebe in pravice do življenja.«

»Kaj, kaj, Vi boste še zagovarjali Naca in Julo? To nista moja otroka. To sta izvržka. Jaz ju nisem tako učil!«

»Stric, to sta Vaša otroka. Taka sta morala postati. Sami ste krivi!«

»Jaz sam sem kriv? Kaj si Vi mislite?«

Omahnil je na stolu in nekaj časa srepro gledal skozi okno.

»Stric, poslušajte me! Ni tako hudo, kot si predstavljate. Bolje bi bilo, da bi Vi manj skrbeli za dote otrok kot ste skrbeli. Ni vse samo velika dota in čisto posestvo, pozabiti tudi ne smemo na splošni blagor otrok. Vi ste svoje otroke imeli preveč na kratko. Niti enega samostojnega koraka ali ukrepa jim niste dovolili. Dosti ste premožni, imate denar in lepo posestvo. Ali bi ne bilo bolje, da privoščite otrokom tudi kak dinar. Potem bi Vam pač ne kradli. Ali pa, da bi fanta tudi včasih pustili po lastnih potih, magari gre tu in tam tudi vasovat. In tudi dekletu, Nič hudega bi ne bilo, ako bi fant včasih potrkal na Julino okno in si prišel po pušljc. Ali je bolje, da so Vam kradli in vasovali po nedeljah, ko ste vi cili pri rani maši. Vaši otroci so pridni in delavni, a Vi bi morali z njimi drugače ravnati, pristrčneje in bolj očetovsko. Oni Vas imajo radi, a se Vas boje. Dobro vedo, da ste za njih želje gluhi in neizprosnii. Spomnite se, kolikokrat ste mi pripovedovali, kako ste bili nekđaj veseli, kako ste hodili vasovat k svoj pokojni ženi, kako ste ji prisegli zvestobo, ko ste odhajali za tri leta k vojakom in kako Vas je ravno ta prisega držala, da niste zašli v slabo tovarišijo, kako ste bili srečni z njo v zakonu in ravno popreje ste mi povedali, kako ste ostali zvesti ženi, zvesti radi otrok, ker ste ji obljubili zvestobo na smrtni postelji. Stric, takrat ste bili pravi človek, ki razume življenje. Danes se pa ne brigate za drugo, kakor da grabite denar, za otroke pa samo toliko, da delajo in zopet delajo.«

Molk in globok vzdih.

»Pa kaj naj počnem z Nacem in Julo? Videti ju ne morem. Od tistega časa, ko sem to zvedel, nisem spregovoril z njima niti besedice.«

»Bodite z njimi drugačni. Onadva se Vas bojita in trpita zaradi tega. Posebno Jula bo reva. Prav gotovo, tudi njej ni prijetno. Senco, ki jo ljudje mečejo na nezakonsko mater, ji je težko prenesti. Skoraj gotovo, ako bi z otroki prav po očetovsko ravnali, bi do tega ne prišlo. Tega se morate zavedati.«

»Kaj hočem, sedaj je že vse izgubljeno.«

»Ni izgubljeno. Naj bodo te Vaše bridke izkušnje za Vas dober nauk in odsihdob ravnajte z otroki drugače.«

»Vi torej mislite, da se res še more vse izboljšati! Poskusil bom.«

»Na zdravje!«

Kupice so zažvenketale, pogovor pa se je zasukal na druge drobne vsakdanjosti.

Koliko sem imel uspeha, ne vem. Zvedel sem pozneje, Naca mi je to sam zaupal, da je oče v svoji trdi neizprosnosti popustil in da so se razmere pri hiši v tem oziru izboljšale. Celo Jula je postala deležna očetove skrbi. Danes vidim starega možakarja, kako pristrčno se igra z malim vnukom. Preko mrkega lica mu drsi okoren smehljaj. Mogoče je ravno z otrokom prišlo v hišo drugo življenje.

Nič ni lažjega, nego proti otrokom biti krivičen, ker redko kak odraščeneec ve, kaj tiči v kaki otroški glavi in kako je v kakem še otroškem srcu, ker redko kak odraščeneec razmišlja o vzrokih, iz katerih izvirajo otroške napake, temveč pripisuje te napake od vsega početka hudobiji in zlobnosti, ker redko kak odraščeneec kaznuje iz ljubezni, da bi otroka popboljšal, temveč v jezi, da se maščuje za prizadete mu sitnosti.

I. Gottheif.

Kako si človeka predstavljamo, takšen potem postane. Navadno se pokaže, da poredni otroci očividno šele v šoli postanejo poredni. S strogostjo, silo, z dolgočasjem. Z otroki je tako kakor z odraslimi. Treba je uporabiti silo, da človeka pokvariš. Brž ko pa čuti, da ga imaš malo rad, je že razorožen. Podzavestno čuti to seveda vsakdo; samo da hoče vsakdo, da bi ga naj oni drug začel najprej imeti rad. In to je tista velika neumnost.

H. Bahr.

## V. mednarodni kongres za družinsko vzgojo.

Leta 1935. se bo vršil v Bruslju V. mednarodni kongres za družinsko vzgojo, kakor je bilo leta 1930. določeno na IV. kongresu v Lüttichu, ki se ga je udeležilo skoro 5000 oseb. Program kongresa je zelo obsežen: 1. Psihološko proučevanje otrok (dognanja raznih metod za razvoj značaja), psihološki studij dednosti (nasveti za zakon, pedagoške svetovalnice). 2. Metode za razvoj značaja v rodbinski vzgoji (primerjava dognanj, primeri, ugotovitve). 3. Metode za razvoj značaja v osnovni, srednji in visoki šoli. 4. Pedagoška priprava mladine za njeno roditeljsko nalogo v osnovni, srednji in visoki šoli (pouk družinske pedagogike in uporabnostne vaje, sestavno vzajemno delo šole in rodbine za razvoj značaja podmladka in za njegovo pripravo za roditeljski poklic). 5. Razširjanje dognanj iz rodbinske vzgoje med starše (nabožne in socialne organizacije, pomen tiska, razglasa, filma). 6. Delo raznih korporacij za izboljšanje razmer v družinskem življenju (zveze rodbin z mnogimi otroki, društva za stavbo delavskih stanovanj, hranilnice, društva za npravnost, uredbe za pravilno izkoriščanje presteга časa, mirovna organizacija). 7. Strnitev socialnih naporov za povečanje civilizacije s pomočjo družinske vzgoje (resolucije otroka, sestava dokumentov, uradnih poročil in drugih).

Pisarna je P. de Vuyst, 22, avenue de l'Yse, Bruxelles. Tam se sprejemajo prijave udeležencev in zlasti popisnikov in njihov zastopnikov iz vseh držav, ki bi pomagali tvoriti propagandni odbor v vsaki državi za poset kongresa in za razstavo družinske vzgoje, ki se bo hkrati priredila v Bruslju. (Commission Internationale des Congrès d'Education Familiale, Bruxelles.)

## Kaj je v naših knjižnicah?

Prihaja dolgi zimski čas, »spomlad duhov«, kakor ga imenuje pesnik. Za daljnjo naobrazbo vsekakor najboljši čas. A odkod dobim knjige? Imamo toliko knjižnic, da bi nam res ne bilo treba biti v skrbeh za dobro čtivo. Ali kdo ve, kaj vsebujejo? — Nujno potrebno bi bilo, da izidejo tiskani katalogi vseh naših velikih knjižnic v državi, ki bi se naj uradno razdelili vsem šolskim vodstvom. Potem bi naše samotne šole v zimi, snegu in ledu ne bile več tako samotne in zapuščene, ko bi prihajali k učitelstvu na posete prvi duhovi sveta. Ali ni nikogar, ki bi nam v temo posvetil?

## Šolske knjige na mejo!

V vsaki hiši se nabere nekaj šolskih knjig, ki jih otroci več ne potrebujejo. Te knjige se nekaj časa vlačijo po policah in predalih, potem jih trgajo in uničujejo. A naša meja je lačna knjig. Potrebno bi bilo,

da se ustanovi poseben odbor, kateremu bi šolska vodstva in drugi nabiratelji starih knjig pošiljali, kar so nabrali za mejo.

## Kriza v ameriškem šolstvu.

Malokje je kriza posegla tako pogubno v šolstvo kot v Ameriki. Letos spet novih 100.000 otrok ne more v šolo, ker so šole zaprte. Vsak tretji učitelj ima manj plače, kakor znaša minimum za nekvalificirane delavce. Dvesto učiteljev z dobro kvalifikacijo je brez dela. Čez dvatisoč vaških šol v jeseni 1933. niso otvorili. V nekaterih krajih so uvedli za ljudske šole šolnino. Skrajšano je šolsko leto, ponekod se bo poučevalo le po tri mesece. Kakor nižjemu šolstvu, tako kriza ne prizanaša niti višjemu šolstvu. Letos je 20 višjih zavodov manj kot lani. (Oswiata 1934, 214.)

## Bratje in sestre težko vzgojlivega otroka.

H. Baker in V. Fritz sta proučevala težko vzgojlivega otroka v rodbinah s 4 in več otroki. — V takih rodbinah se često pojavlja dvojica otrok, ki sta si posebno naklonjena, pri čemer otroka drug na drugega vplivata. Posledica je taka, da starejše dete postaja pasivna, mlajše pa agresivna narava. Oba otroka postaneta lahko težka predmeta vzgoje. Starši pazijo le bolj na agresivnega otroka in ga »vzgojajo«, pasivno starejše dete pa zanemarjajo, daš bi bilo baš to dete potrebno skrbne vzgoje. Ker starši pasivno dete hvaležijo in ljubijo, agresivni otrok še bolj podivja. Treba je vzgajati oba otroka: agresivnega brzdati, pasivnega vzpodbujati. (Child Development 1932, 412.)

## Težave z nervoznimi otroki.

Zdravnica londonskega zavoda za zdravstveno psihologijo je v predavanju za šolske strežnice opozorila na težave, ki jih povzročajo nervozni otroci svojim staršem s svojim večnim molkom. Dokler otroka ne pridobimo, da začne z nami govoriti, ni moči ničesar zanj storiti. Dogaja se, da kako dete pri starših noče ničesar jesti, medtem ko v kakem zavodu prav rado je in pridobiva na teži. Če se stvar preiše, se ugotovi nervozna napetost med otrokom in starši. — Otroki, ki pri igri ali pri jelu brez pravega vzroka zažene jok ali krik, je potreben natančnega opazovanja. Navadno je potrjen napadom hipnega strahu. Velik nemir je drug znak nervoznosti otrok. Nemir odraslih, ki se ne morejo prilagoditi ne starosti, ne zakonu, ne življenju v rodbini, je posledica nepravilnega obravnavanja otroške nervoze. Dete naj ima dovolj prilike za igro in zabavo z drugimi otroki. (Times Ed. S. 1933, 6.)

## Minimalno število otrok v razredu.

Medtem ko pri nas govorimo le o maksimalnem številu otrok v razredu, imajo v Bel-

giji huše skrbi. Naredba od 15. februarja 1933. določa, da morajo od države subencionirane osnovne šole poučevati na enorazrednicah in dvorazrednicah vsaj 20, na trirazrednicah 25, na štirirazrednicah 30, na petirazrednicah 32 in na šestirazrednicah 34 otrok v vsakem razredu. V pomožnih šolah je minimalno število otrok 15, v zabaviščih 20. (Bulletin — Bruxelles, 1933, 25.)

### Skrb za šolska poslopja.

V Belgiji je izšel lani pravilnik o vzdrževanju šolskih zgradb. — Ze meseca maja mora šolski vodja predložiti oblasti seznam vseh na šoli potrebnih popravil. Najprej je treba očistiti peči. Nato se sobe pobelijo z apnom, ki mu je pridejano nekaj zelene ali modre barve. Stropi ostanejo beli. Takoj po beljenju se skrbno poribajo tla. Vsi predmeti iz kovine se očistijo. Šolske klopi in drugi leseni predmeti se spet opleskajo in ocedijo vseh napisov in madežev. Vsak učenec je odgovoren za vse, kar pokvari na poslopju ali opravi. Tako se otroci nauče spoštovati tujo lastnino in v njih se razvije čut odgovornosti. Prav tako se naj pazi na čistost hodnikov, vnanjih zidov in dvorišča. (Bulletin Brux. 1933, II. 19.)

### Uporaba šolskih dvoran na Francoskem.

Po naredbi iz l. 1933. se smejo uporabljati šolske dvorane v javne namene (za shode, slavnosti itd.) po sledečih pravilih:

1. Ako dvorana ni v šolskem poslopju in ni bila zgrajena z državno podporo, sme občinski urad dovoliti nje uporabo po lastni uvidevnosti.

2. Če je bila dvorana zgrajena brez državne podpore, a je del šolskega poslopja, se sme za nešolske svrhe uporabljati le po dovoljenju političnega urada in krajevnega šolskega nadzornika. Dovoljenje se daje krajevnim društvom tudi za vse leto, a se sme vsak hip zopet preklicati, če to zahteva korist šole.

3. Ako je za dvorano dala država podporo, je treba istega dovoljenja; razen tega dobi del čistega dobčka prirreditve država. (Manuel Général 1933, 13.)

### Nevarnost filma za otroke.

Otok je zelo zavzet za pustolovščine. Zato mu ugaja pustolovski film, ki prinaša prizore, polne spretnosti, junaštva, moči in smelosti. Najmanj vzgojni filmi torej na dete najjače učinkujejo. Tej nevarnosti je treba kljubovati. Dokler nimamo vprav za otroke prirejenih filmov, je treba med sedanjimi filmi nuditi otroku le najmanj nevarne. (Česká Osvěta 1933, 6.)

### Dekliške strokovne šole v Belgiji.

V Belgiji so naslednje vrste deklških strokovnih šol:

1. Srednje strokovne šole imajo poldnevni pouk za gospodinjke in naobraževalne predmete.

2. Strokovne šole prve stopnje so dvoletne in sprejemajo učenke ljudskih šol.

3. Delavnice za vajenke so dvoletne in sprejemajo učenke ljudskih šol.

4. Večerni in nedeljski strokovni tečaji so po svojih zahtevah enaki srednjim strok. šolam ali pa strok. šolam prve stopnje.

5. Gospodinjke šole so celodnevne ali večerne in nedeljske.

### Obramba izpitov.

Pri zborovanju angleške zveze pedagoških zavodov v Birminghamu je dr. W. Vaughan v uvodnem govoru branil dosežani sistem izpitov, ki se večkrat označuje kot največje zlo v sedanji vzgoji. Vaughan pripušča, da izpiti še niso povsem dognani, da so še vedno nevarni gospodje na šolah, a so hkrati tudi zelo potrebni sluge. — Nekateri učitelji niso prijatelji izpitov, ker izpiti nezmojljivo razkrinkajo leno učitelje, ki le predavajo, a ne poučujejo. Učenci niso za izpite, ker se pri njih pokaže, kdo je bil len in kdo marljiv, kdo se je le na pamet učil in kdo je nauk v resnici dojel. Učitelju pokaže izpit, česa učenci niso razumeli in koliko sme od dijakov zahtevati. Izpiti čuvajo državo slabih posledic protekcije in patronance. Marsikatera puhla glava se razodene šele pri izpiti. Domiselnost, razsodnost, zrelost izraževanja, okus, takt in vztrajnost se izmikajo vsakemu ljudskemu ocenjevanju. (Times Ed. S. 1933, 360.)

### Tipizacija šolskih zgradb.

Članek v »Tvořiví školi (l. x. 4) navaja, da se v tujini šolsko poslopje vse bolj tipizira. Tip mora biti seveda zelo natančno in skrbno izdelan, se mora prilagoditi številu razredov in se mora v praksi obnesti. Tipiziranje je navezano na natančne proračune, kojih ni moči prekoračiti. Načrti ne stanejo beliča, vse delo stane 20 do 30% manj, ker se vsak predmet izdeluje v serijah. Tipizacija hkrati onemogočuje pogreške v stavbi in jamči za uporabljivost zgradbe.

### O delu in počitku v šolah.

Mednarodno pedagoški urad v Zenevi je izdal spis »Travail et Congés Scolaires«, ki obravnava učno dobo in počitnice v raznih državah, in to osnovnih in srednjih šol. — Število učnih dni je povprečno 200 na leto. Najkrajše šolsko leto imajo na Islandu (144 do 180 dni), najdaljše na Danskem (246 dni) in v kantonu Vaud (252). — Počitnice trajajo povprečno dva meseca. Najkrajše so v Južni Afriki (23) in v Angliji (25), najdaljše na Estonskem (120) in na Islandu (154). — Božične počitnice trajajo 3 dni v Albaniji, do 25 dni na Rtu dobre nade. — Velikonočne počitnice trajajo 2 dni v Braziliji, 18 dni na

Pruskem, v Argentiniji celo 30 dni. — Število tedenskih učnih ur znaša 15—31 v Švici in 30—50 ur na Danskem in 39 v Egiptu. — Ure trajajo navadno po 45 minut, samo 3 države imajo 15 minutne lekcije, 3 dvajsetminutne, 4 štiridesetminutne, 9 petdesetminutne in 5 šestdesetminutne. — Odmori trajajo povprečno 10 minut. Pet minut trajajo v 4, 10 minut v 11, 15 minut v 5 državah. V 18 državah trajajo posamezni odmori različno dolgo (5, 10 ali 15 minut).

\* \* \*

#### Proti redu iz нравnosti v maturitetnih izprijehalih.

Ponekod se zavzemajo za to, da bi se izločil red iz нравnosti (in pridnosti) iz zrelostnih izprijehalih. Slab red stigmatizira človeka za vse življenje kakor prestana ječa. Dekli ne smeš zapisati v izprijehalno, kar bi ji trajno škodovalo, dvajsetletnemu inteligentnemu pa naj dijaške neumnosti zapirajo vsa vrata.

\* \* \*

#### Tečaje za vzgojo učiteljev-obrtnikov na obrtnih in nadaljevalnih šolah

so uvedli na Češkem. Trajajo navadno šest tednov in imajo glavni namen, nuditi kandidatom didaktično-pedagoško pripravo. Sprejemajo se obrtniki, ki so uspešno končali 3. razred meščanske šole, se izučili kake obrti in jo vsaj pet let praktično izvrševali. Na koncu tečaja delajo kandidati izpite. Izpit usposobljenja pa morejo kandidati prebiti šele po enoletni zadovoljivi službi na obrtni nadaljevalni šoli. (Vestnik 1934, 63.)

\* \* \*

#### Sola in skolioza.

V časniku »Gesundheit und Erziehung« je napisal A. Blencke članek, v katerem trdi, da se šoli ne more očitati, da povzročajo skoliozo otrok. V šoli se nemara otrok nauči slabega sedenja, to pa še ni skolioza, ki se razvije po docela drugih pričilih in že davno pred šolsko dobo in le redkokdaj v šolski dobi, za kar pa ne smemo kriviti šole. Jedva 2—4% otrok boluje za skoliozo. Učitelj te boleznj ne more lečiti ne s telovadbo ne na drug način, to je stvar strokovnega zdravnika.

\* \* \*

#### O šolstvu in učiteljstvu v Islandiji.

Mi južnjaki poznamo Islandijo najbrže samo po vulkanu Hekli iz šolskih čitank. V resnici pa meri ta otok toliko kakor sedem Slovenij (nad 100.000 km<sup>2</sup>), toda po številu prebivalstva ne presega Slovenije. Najbolj gosto je poseljeno obrežje, kjer leži mesto Reykjavik z 26.000 prebivalci, medtem ko je notranjost dežele zelo, zelo redko in neenakomerno naseljena. Razumljivo je, da se ta geografsko-gospodarska struktura in razlika v naseljenosti jasno odraža tudi v organizaciji islandskega šolstva. Vkljub veliki oddaljenosti od evropskih kulturnih žarišč bi bilo

napačno, podcenjevati današnje kulturno-šolsko stanje tega otoka, ležečega v sosesčini severnega povratnika.

Na deželi se pričinja šolska obveznost mladine z 10. življenjskim letom in traja do 14. leta. Posamezna mesta pa imajo pravico, podaljšati šolsko dobo tako, da je vstop v narodno šolo že obvezen z 8., pa tudi s 7. življenjskim letom pa tja do 14. leta (n. pr. v Reykjaviku ali v Siglufjörduru). Nekaterim podeželskim šolam, ki jih pohaja mladina od daleč, so običajno priključeni internati s celotno oskrbo. Na deželi traja šolsko leto samo šest, po mestih pa sedem in pol meseca.

Poleg osnovnih šol so v podeželju še dvoletne srednje šole, po mestih pa triletna realke za prostovoljno nadaljevanje šolske izobrazbe. Edino le latinska (humanistična) šola v Reykjaviku pripravlja dijake s šestletnim kurzom za vstop na univerzo.

Naobrazbo in usposobljenost za učitelja daje triletni učiteljski seminar v Reykjaviku, deloma po dovršeni dvoletni, ozir. triletni srednji šoli, deloma že tudi po dovršeni osnovni šoli, ozir. privatnem študiju.

Začetna plača podeželskega učitelja znaša 1600 islandskih kron in 40 % draginjsko doklado za šest mesecev poučevanja. Ob podaljšanju šolskega leta se zvišajo skupni prejemki za 25%. Najvišja plača na deželi znaša za šest mesecev 2100 island. kron s 40% drag. doklado, v mestu pa dobi začetnik že 2800 island. kron (1 krona = 1,5 šilinga). V dobi dolgih počitnic se običajno peča večina učiteljstva tudi s postranskim zaslužkom v najrazličnejših delovnih poklicih in strokah, tudi z ročnim delom, saj so znani Islandci po svojem demokratičnem duhu v praktičnem življenju. Na splošno je pouk po svojih metodah in učinkih na razmeroma visoki stopnji. Večina učiteljstva je kakor v Franciji v socialističnem taboru ter ima dobro organizirano stanovsko organizacijo.

Zanimivo je tudi to, da se nahaja v Reykjaviku tudi nad vse moderno urejena šola evropskega stila. Mestno občino je stalo to šolsko poslopje nad 12 milijonov Din v naši valuti. V poslopju je 20 vsem higienskimi predpisom ustrežajočih učilnic (po 30 učencev), več telovadnic s šolsko kopalnico in tuši, razne delavnice in druge dvorane, šolska kuhinja, bioskop-kino in podobni prostori v šolske in zdravstvene svrhe. Mestna občina ima v svoji oskrbi tudi prehrano revnejše mladine in dece po zgledu dunajske šolske reforme. Mesto Reykjavik pozna tudi šolsko polikliniko, to je šolsko-zdravstveno službo. V celoti torej lahko služi to severno mesto po svojem šolskem ustroju za primeren zgled morda marsikateremu evropskemu mestu. (Schulreform 1931/32.)

-erj.-

#### Solske hranilnice na Saškem.

Doslej so ustanovljale šolske hranilnice na Saškem občine in druge korporacije. Sedaj

občinam ni več dovoljeno, ustanavljati take zavode; šolske hranilnice naj bodo članice javnih posojilnic. (Verordnungsblatt des S. M. für Volksb. 1933, 16.)

#### Solski naučni slovar.

Delovni šoli je treba naučnega slovarja. Ker pa navadni slovarji (leksikoni) ne ustrezajo, ker prinašajo snovi, ki so dostopne le odraslim, predlaga rektor M. Kramp uporabo slovarja »Volksbrockhaus«, ki še najbolj služi učenčevi samodelavnosti, ker je pisan v poljudnem jeziku, to pa le tako dolgo, dokler reformna šola ne dobi svojega

lastnega naučnega slovarja. (Schulreform 1933, 237.)

#### Novo učilo

je zvočni film. V Chicagu pripravljajo celo vrsto takih filmov iz raznih ved. Izdelujejo jih v serijah po 20 tem. Poizkusna uporaba prvih zvočnih filmov iz fizike je sijajno uspešna. (School Life 1933, 97.)

#### Pomožne šole v ČSR.

Na Čehoslovaškem imajo 296 pomožnih razredov v 147 mestih. Manjka še takih šol 14.000 debilnim otrokom.

## VESTI

### Dr. Karel Veleminský †.

Na čehoslovaški narodni njivi je klonil sredi uspešnega dela eden najidealnejših, najvztrajnejših in najplodovitejših kulturnih delavcev. Dr. Karel Veleminský, min. svetnik v p., je na mejniku med 14. in 15. novembrom t. l. zatisnil oči. Učakal je le nekaj mesecev nad 54 let. V najlepšem razmahu njegovih bogatih duševnih sil ga je pobrala mnogo prezgodaj kruta smrt. Z njim so upepelili dne 17. nov. v strašniškem krematoriju v Pragi znamenitega češkega učenjaka, malone najvplivnejšega pedagoga in šolskega organizatorja, kot mravlja marljivega pisatelja in razboritega urednika danes skoro vodilnega čl. pedagoškega lista.

Karel Veleminský se je rodil dne 17. jan. 1880. v Myslatinu pri Pacovem. Posejal je gimnazijo v Treboni in v Taboru. Na Karlovi univerzi v Pragi je proučeval slavistiko in germanistiko. Svoje študije je nadaljeval v Berlinu in Leipzigu. Povsod je presenečal svoje učitelje s svojim znanjem in s svojo resno delavnostjo. Profesor Masaryk ga je navdušil za slovanstvo, realist Drtina pa za pedagogiko, ki ji je zlasti po svojem posetu pri Tolstem v Jasni Poljani ostal veren vse svoje življenje.

Leta 1905. je postal srednješolski učitelj. Služboval je — ljubljenec dijakov, spoštovan od staršev — v raznih krajih, dokler se ni zasedel na realki v XII. okraju Prage. — Po prevratu so l. 1918. pozvali že slavnega pedagoga v šolsko ministrstvo. Tu se je v raznih panogah udejstvoval do svojega odhoda v pokoj. Povsod, kjer je bilo treba orati šolsko ledino prav globoko, kjer se je pojavljalo največ težav in kjer so pričakovali največ uspehov, so vpregli v jarem Veleminskega. Vmes je prepotoval Nemčijo, Francijo, Anglijo in Ameriko; od povsod je prinašal novih idej, s katerimi je oplajal domače šolstvo in domačo kulturo.

Napisal je dolgo vrsto člankov, mnogo temeljitih študij in dobrih knjig, zlasti o Tolstem in o ameriški vzgoji. Kot avtoriteta v vprašanih vzgoje naroda je urejal zbirki »Občinska knjižnica« in »Knjiga za vsakogar«. Imel je čudovit dar za odkrivanje skritih talentov in za zbiranje sodelavcev. Od l. 1926. je bil urednik »Vestnika«, ki mu je žrtvoval vse svoje moči. Po potovanju na Rusko je še izdal l. 1929. dragoceno knjigo »Rusija včeraj in danes«.

Kot praktik je bil še pomembnejši in srečnejši nego kot teoretik, a vsega se je lotil šele po najvestnejši pripravi. Razmeroma mlad se je povzpел do visokih časti, dasi mu nagla pot skozi življenje ni bila brez trnja in osata.

Iz višín, do katerih se je povzpел s svojimi redkimi darovi, s svojo jekleno voljo, s svojo močatostjo in poštenostjo, sledeč svojemu po luči hrepenječemu srcu, ga je treščila mrka Morana v temo Nebitja. Zadnja beseda v polnočni borbi z neizbežno, neizprosno usodo je bil žalostni vzklík orla, ki mu je prestreljeno krilo: »Padam...!«

In padel je vse prerano za svoje cilje, prerano za šolstvo in znanost, prerano za čehoslovaški narod, prerano za vse slovanstvo, prerano za nas, ki smo tako ozko povezani s severnimi brati, da čutimo vse udarce in vse rane, ki jih prizadene čas enemu ali drugemu, kot eno samo telo.

Nekdo je dejal o nepozabnem Karlu Veleminskem: »Slavo, ki jo je užival kot strokovnjak, zatemi edinole spoštovanje, ki so mu ga izkazovali kot človeku. — Kdo bi si želel na spomenik svoj lepšo sodbo? — Večna slava, večni spomin velikemu slovanskemu pedagogu dr. Karlu Veleminskemu!«



**Radmilo Vučić: Osnovi pedagogike.** Beograd, 1934. Cena 30— Din.

V cirilici tiskani del jugoslovanske pedagogike se v zadnjih letih čedno dviga — po množini in tudi po dodelanosti. Lansko leto (1933) je mladi Slobodan Popović, profesor na učiteljskiu v Aleksincu, kot tezo za doktorski izpit (v Beogradu) objavil lepo knjigo »Samoizkazi kao sredstva za vežbanje mladeži u samoposmatranju« (146 strani), ki nazorno izpričuje avtorjevo razgledanost po obširnem torišču sodobnega mladinoslovja. Z isto letnico (1933) pa so datirane i »Osnove pedagogike«, ta večje napisani »uvod v porabljeno filozofijo«, ki mu je oče svetovno znani ruski pedagog S. J. Hesen in ki ga je iz ruščine prevedel naš dobri znanec Mil. R. Majstorović, urednik beogradskega »Učitelja«. A nedavno (1934) je izšla knjiga »Osnovi pedagogike«, ki jo je spisal Radmilo Vučić, profesor ženskega učiteljska v Beogradu.

Vučičevo 219 strani obsegajoče delo je pomožni, od ministrstva prosvete (11. avg. 1934) priporočeni učbenik pedagogike za učiteljska. Krepko podčrtavam, da to ni kak po tradicijskem kvedru v »vprašanja in odgovore« stlačen pedagoški receptovnik za vsakdanje potrebe in nadloge, ampak prav fino zasnovana, pa tudi izpeljana — kulturna pedagogika, ki skuša točno pokazati, v kako tesnem odnosu je vzgojstvo vselej in povsod z vsemi kulturnimi sistemi javnega življenja.

Čim dalje sem prebiral stran za stranjo, tem bolj sem verjel, da je Vučić v resnici »šel preko okvira tradicionalne Herbartove pedagogike« (gl. Predgovor). O pravi orientaciji za spisovanje pedagoškega učbenika pa, kdo bi še dvomil, če je vsaj listal po knjigi, na glas priča tale izpoved: »Pisec je vedno imel v mislih, da že bolj odraslemu začetniku ni dovolj, podajati samo dodelanih rezultatov, ampak da ga je treba uvajati v problematiko vede. Kajti v pedagogiki je brez dvoma najvažnejše to, da znaš pedagoško misliti; zato pa ima knjiga le tedaj pravo vrednost, če daja pobud«.

Dano gradivo ali, kakor pravimo, svet pedagoške istinitosti je avtor razvrstil po sedanjih pravicah kulturne pedagogike ter razpravlja o: pedagoških ciljih, obrazljivosti gojenca, obrazovalnem procesu, učitelju, obrazovalnih institucijah, metodiki pa didaktiki itd. Ob sebi se razume, da največjega prostora in tudi ljubezni posvečuje centralnemu problemu vse pedagogike — gojencu in njegovi obrazljivosti. A kvalitetnost Vučićevega dela moram le pohvalno naglasiti, kajti brž ko sem se pri branju nekoliko ogrel, sem si rekel: ex ungue leonem! Po šapi spoznaš leva. Da je tukaj za pero prijel nekdo, ki je poklican, bo večji bralec uvidel že ob »Literaturi«, ko Vučić na koncu na-

vaja do 50 resno pisanih pedagoških knjig, ki so ga vsestransko oplajale.

Ad vocem pedagoški avtorji pa še to! Nam zapadnjakom oko in tudi umevanje pač moti prefontetska pisava tujerodnih imen, ki jih srečavamo v tekstu: Biler (Bühler), Keler (Köhler), Kon (Cohn), Stajn (Stein), Krik (Kriek), Mojman (Moeumann), Kont (Comte), Dedžal (Dudgalle)...

Sodim, da bi Vučićev »pomožni učbenik« tudi slovenskim učiteljem in učencem pedagogike lahko z mnogim pridom pomagal pri njihovem prizadevanju. **K. Ozvald.**

**Angela Vode: Žena v sedanji družbi.** Založba »Žena in dom«, Ljubljana, 1934. Str. 92, cena Din 30— (za nenaročnice).

Iz vrst naših učiteljic je izšla brošura, ki vsebuje važne argumente za pravilno pojmovanje stališča žene v današnji družbi. Problem je tudi za učiteljstvo zelo pereč, zlasti odkar se je načela v stanovskem krogu »Težka zadeva« (»Učit. tovariš« 1933!) in je po raznih debatah v javnosti 1. maj 1934. gmotno zelo občutno prizadel del učiteljstva. Sicer se je takrat marsikdo zavzel za resnico in pravico, ni pa bilo nikogar, ki bi bil posegel globlje in pokazal zadevo v luči neizprosnih argumentov. Angela Vodetova je kot prva pobornica med poklicnimi ženami podala javnosti v prikupni obliki resnico, ki bo marsikomu odprla oči.

Ze v uvodu pisateljica povsem pravilno poudarja, da je treba v prvi vrsti poznati in razumeti pojave družbe, v kateri živimo, in na tej podlagi je šele možno najti vzroke za vse dobro in hudo v današnjem svetu. Zato prikazuje ženo sedanje družbe z vsemi dobrimi stranmi priborjenih uspehov, pa tudi s sencami, izvirajočimi enako iz preteklosti in sedanjosti. Temeljito poznavanje sociologije omogoča pisateljici, da razvija problem kar najbolj zanimivo in — poljudno. Videl sem brošuro v rokah kmetske matere, ki jo je prebirala prav tako rada kakor delavsko dekle. Da jo bodo s pridom čitale zlasti učiteljice, o tem ni dvoma. Spoznale bodo, da je »Težka zadeva« redukcij iz socioloških vidikov docela drugačna in da ima žena pravico do poklicnega udejstvovanja! Posebno temeljito obdelana so ona poglavja, ki opisujejo, zakaj mora toliko žen voditi kruto borbo za kruh, kako vpliva kriza na ženin položaj in na družinsko življenje.

Neposredno posega problem tudi v važno pedagoško področje. Brošura izpolnjuje vrzel, ki smo jo občutili v vprašanih družinske vzgoje; zlasti so nam dobrodošla poglavja o posledicah gospodarske krize. Brošura je svetel zgled za temeljit oris težavnega vprašanja, podan brez običajnega frazarenja. Brez »znanstvenih pretenzij« smo postavljeni na realna tla, v sredino resničnega življenja. Če končno izzveni vsa raz-

prava v ugotovitvi, da je borba žene danes borba izkoriščenega proti močnejšemu, je s tem potrjena samo zahteva vseh ponižanih in teptanih, ki hočejo za — solcem in srečo.

Izpoved Angele Vodetove, pobornice za ženske pravice, je kongenialna s prizadevanji pobornikov šolske preusmeritve. Kakor je žena produkt gospodarskega razvoja, prav tako — in morda še mnogo bolj — je šola danes v položaju onega faktorja, ki išče poti in sredstva, da se sprosti verig okostelosti in se dvigne v zarje novega življenja.

Zato naj postane delo Angele Vodetove mogočna pobuda tudi vsem onim, ki iščejo pravo spoznanje na vzgojnih poljanah našega naroda!

E. Vranc.

**Petelin-Krošl: Pregled občne zgodovine. I. del: Stari vek (106 strani); II. del: Srednji vek (strani 107.—280.).** Izdala in založila Družba sv. Mohorja v Celju leta 1934., cena ? Din.

Gornji knjižici, ki obravnavata v strnjeni obliki stari in srednji vek — novi vek še sledi prihodnje leto — sta spisani v neposredne praktično-šolske namene: vsebinsko in oblikovno hočeta služiti predvsem srednješolski mladini, pa tudi drugim interesantom za kratko in pregledno ponavljanje zgodovinske tvarine v kronološkem redu. Verjetno je, da bodo posamezniki, ki stoje pred izpitnimi komisijami, s hvaležnostjo sprejeli oba repertorija v pomoč pri ponavljanju ogromne zgodovinske snovi.

Na splošno rečeno, ni opaziti v teh priročnih knjižicah kakih posebnih razlik in svojevrstnosti pri fiksiranju zgodovinskih dejstev v primeri z običajnim obravnavanjem in podajanjem zgodovinske snovi v šolskih knjigah, ki navadno le bolj suhoparno registrirajo posamezne zgodovinske dogodke, kakor pa da bi s snovjo razvijale in bogatile zgodovinsko mišljenje in gledanje preteklosti v vsestranski luči. Tudi v teh priročnikih prevladuje premočrno idealistično motenje preteklosti in ljudskega razvoja: ideje in posamezniki kot gonilne sile napredka v posameznih stoletjih. Zato je tudi v teh knjižicah manj temeljito registrirano gospodarsko ozadje poedinih dob in socialna struktura takratne družbe. Po prejšnji doslednosti je povsem razumljivo, da sta avtorja na primer v zgodovinskem pregledu starega veka registrirala socialne in gospodarske razmere antičnih narodov v zasebnih — ločenih poglavjih običajno na zadnjem mestu, tako da sta dala — prednost verskim, političnim in kulturnim pregledom v svojih priročnikih. V tem duhu so pisane pri nas malodane vse šolske zgodovinske knjige — tudi za višje šole — zato tudi ne more biti bojazni, da bi gornji »Pregledi« občne zgodovine morebiti omajali dijakom ali komurkoli že utrjenih spoznanj in zgodovinskih pojmov, do katerih so se dokopali že poprej s pomočjo šole in knjig,

pa jih je treba ponovno osvežiti in priklicati v spomin! Teh pristavkov ne naslovljamo toliko imenovanima avtorjema »Pregledov«, pač pa bolj celokupnemu duhu zgodovinskega pouka, ki se izživlja v naznačni smeri po vseh šolah pri nas in tudi drugod.

Ob tej priliki naj stavimo izdajateljem zgodovinskih priročnikov in zbirke še majhno pripombo in željo. Poglobitvi zgodovinskega znanja bi po našem mnenju lahko koristno služile poleg običajnih osnovnih pregledov in izvlečkov tudi take zbirke, v katerih bi bili posamezni zgodovinski dogodki — v kronološkem redu ali kako drugače — ilustrirani in podprti s podrobnimi podatki in zanimivostmi, ki jih šolski zgodovinski učbeniki iz različnih vzrokov ne morejo navajati, pa so za vsestransko in temeljito pojmovanje podrobnih zgodovinskih dejstev neobhodno potrebni.

F. A. Silvin.

**Josip Korban: Mrtvi menih. Založil Franc Leskovšek v Celju, l. 1933., strani 110.**

V tej knjigi je zbranih deset različnih zgodb iz gornjegrajskega hribovja. Če bi jih hoteli presoditi z literarnim merilom, bi morali zapisati, da je najboljših prvih pet povesti, medtem ko so ostale po svojem pripovedovalnem značaju manj zanimive, če že ne popolnoma šolske. Že otrok sam bo čutil veliko, torej očitno kvaliteto razliko med uvodno in poslednjo povestjo. Gotovo se je tega dejstva sam avtor dobro zavedal.

V prvih dveh zgodbah (Mrtvi menih, str. 2. do 11. in Razbojnik Cefirin, str. 13—25) se je pisatelj tesno naslonil na folkloristično snov svojega domačega okoliša — prav za prav je samo obdelal narodno snov —, zato sta tudi obe zgodbi prav dobri in ju bo mladina z veseljem uživala pri čitanju. K razmeroma dobrim mladinskim sestavkom moramo šteti tudi še tretjo povestico o »Kutnarjevem Štefucu«, ki nam v prijetnem tonu podaja šegavost prirodno mislečega kmetijskega fantiča ob vstopu v šolo. Tudi Ciganček Marko« bo še lahko razveselil marsikaterega otroka med čitanjem vključno tragičnemu koncu Markovega življenja. O nekaterih ostalih črticah (Začarana puška, Kastor, Pokvarjeni konj) pa ne moremo povedati nič kaj posebno pozitivnega. Niti motivi sami niso najbolj izvirni, še manj zanimivi za mladinsko povest. Celo jezik je slab in okoren, vmes je celo mnogo tujk. Na strani? je najti n. pr. tale stavek: »Ta čas pa je trški učitelj eksperimental z nadebudnim Štefucem po najnovejši psihoanalitični metodi«. Če bi izpadlo par zadnjih zgodb in če bi bile ostale povesti še primerno ilustrirane, bi Korbanovo knjigo sprejela mladina še z večjo hvaležnostjo. Enako kakor nekatere druge njegove zbirke iz prejšnjih let!

—er.—

# UČITELJSKA TISKARNA

registrovana zadr. z omejeno zavezo

## V LJUBLJANI

je najmoderneje urejena in izvršuje vsa tiskarska dela od najpreprostejšega do najmodernejšega. Tiska šolske, mladinske, leposlovne in znanstvene knjige. — Ilustrirane knjige v enobarvnem ali večbarvnem tisku. Brošure in knjige v malih in največjih nakladah. Časopise, revije in mladinske liste, račune, proračune, vabila, vizitke, jedilne liste, posmrtnice, žurnale. — Okusna oprema ilustriranih katalogov, cenikov in reklamnih listov. Lastna tvornica šolskih zvezkov. Šolski zvezki za osnovne, meščanske in srednje šole. Risanke, dnevniki in beležnice. Vse tiskovine za društva in šole (lepake, letake, izpričevala itd.) dajte v tisk Učiteljski tiskarni.

**Zahtevajte cenike!**

**Najnižje cene!**

**LEPE KNJIGE,**

**PRAVE TISKOVINE,**

**DOBRE ŠOLSKE IN  
PISARNIŠKE POTREBŠČINE**

spadajo v vsako šolo, ki stremi za napredkom in hoče doseči uspeh.

**ALI STE SE ŽE PRESKRBELI  
Z VSEM POTREBNIM?**

Še je čas, naročite hitro po učiteljski stanovski zadrugi na naslov:

# KNJIGARNA

## UČITELJSKE TISKARNE

**LJUBLJANA**  
FRANČIŠKANSKA 6

**MARIBOR**  
TYRŠEVA 44